РУСАЛКА
ДНѢСТРОВАЯ.

Ruthenische Volks-Lieder.

У БУДИМѢ
Письмом Корол. Всеучилища Пештанского.

1837.

Ne z mutného oka, z ruky pilné naděje
kwitne. —

Kollar.

ПЕРЕДСЛІВЄ.

Судило нам ся послѣдним бути. Боколи другі Славяне вершка ся дохаплюют, и єстли не ўже то небавком побратают-ся с поўним, ясним сонцем; нам на долинѣ в густій стденній мрацѣ гибѣти. Мали и ми наших пѣвцѣв и наших учителів, али найшли тучи и бури, тамті занѣмѣли, а народови и словесности на доўго ся здрѣмало; однакож язик и хороша душа руска була серед Славлянщини, як чиста слеза дѣвоча в долони серафима. —

Зволила добра доля появити-ся и у нас зберкам народних наших пѣсень, и иншим хорошим и цѣловажним

дѣлам *); є то нам як заранє по доўгих тмавих ночох, як радость на лицѣ нещасного, коли лутша надѣя перемчит скрізь сердце єго; сут то здорові поўно-сильні рістки, о которих нам цѣлою душею дбати, огрѣвати, плекати и зрощати док під крилом часу и добрих владнувателѣв хорошою и крѣпкою засияют величею.

Не журися Русалочко з над Днѣстра, що-сь не прибрана, в нарядѣ який від природи и простодушного и добросердного народа твойого приймила-сь, — стаєшь перед твоѣми сестрицями. Они добрі, видачятти, приймут тя и прикрасят. —

---

*) Енеида на малороссійкій язык переложенная М. Котляревским; тричи виданая 1798, 1808 и 1809 в С. Петербурзѣ.

Князя Цертелева: Опыт собранія старинных малороссійских пѣсен. С. П. 1819.

Малороссійскія пѣсни, изданныя Михаилом Максимовичем. Москва 1827. тойже издаў:

Украинскія народныя пѣсни Моск. 1834.

Запорожска старина. — Харков 1833—1834. IV. части. —

Малороссійскія повѣсти изд. Основяненьком в Моск. 1834.

Сказати нам дащо о правописи сей книжочки. Хочемо зачинати, проте знати нам конче, яке теперѣшному язикови истинное лице; за-для-того держалисмо-ся правила: „пиши як чуєшь, а читай як видишь.“ Из сего огляда приймилисмо сербское ц (виڭу *wydzu*) и волоское ў (*аў*, *av Erazm. Rotterd.*, *au*, *еў*, *ev*: спѣваў, *spiwav*; душеў *dušev*) а *є* завсѣда в силѣ *je* або *ье* употребляєм (моє, *moje* земле, *zemlĕ*, загороде, *zahorodĕ*, *zahorodie.*) —

Поклони-ся Русалко наша низко Всечестному Сподареви Николѣ Верещинскому, що тобє звелѣў родитися, и всѣм що тя пристроѣли пѣснями на-

---

Малороссійскія пословици — Харков 1833.

Приказки малороссійскія изд. Гребеньком. С. Петерб.

Войцеховича малороссійскій словарь помѣщенний в трудах моск. общества любителей Россійской словесности Ча. III. 1818. — — В извѣстіях росс. Акад. в книжцѣ 7. читаєм що Академієў купленний словарь „Малороссійскій поручен от Академіи Господину члену оной Николаю Ивановичу Гнѣдичу, и при нем двум любителям словесности „знающим

родними и Стариною; именно: Трудолюбивому Мирославови Илькевичови, — потом Православови Каўкови, Ивану Бѣлѣньскому, Маркеллу Кульчицкому, Мѣнчакевичу — и иншим; — честьим най буде и слава, а в руских дѣтех най усерднѣйша подяка! — —

малороссійское нарѣчіе и согласившим-ся из усердія к общей пользѣ содѣйствовать в сем предпріемлемом трудѣ а имено Господину Капнисту и Князю Цертелеву."

Пѣют також хорошо руским язиком Че. Гуляка Артемовскій, Тома Падурра, — и инши.

Про маленько мѣстця лише набилиняем о Грамматиках Павловского (Моск. 1818.) Лучкая (Slavo-Ruthena в Будимѣ 1830.) Левѣцкого (в Перемишли 1834) — о дѣлах (Wacława z Oleska Pieśni polskie i ruskie ludu Galicyjskiego (у Львовѣ 1833) и Лозѣньского: Ruskoje wesile (в Перемишли 1835.) —

ПѢСНѢ НАРОДНІ.

Pjsně národnj gsau negpewněgsj základ oswěty, žiwel wzdělanosti, podpora národnosti, štit a ozdoba řeči.

Kollár w ohlašenj Zpiewanek.

ПЕРЕДГОВОР.

К народним руским пѣсням.

Нарід Руский оден з головних поколѣнь Славяньских, в серединѣ меж ними, роскладає-ся по хлѣбородних окрестностьох з ноза гір Бескидских за Дон. Він най щирше задержеў у своѣх поведѣнках, пѣсньох, обрядах, казках, прислівйох все, що єму передвѣцькі дѣди спадком лишили; а коли другіѣ племена Славлян тяглими загонами лютих чужоплеменників печалені бували, и часто питотна власть рѣками крьви теряних чяд пересякала, коли на послѣдок схилили вязи під окови зелѣзні и лишили-ся самостоянства, Русь заступлена була Бескидами, що ся на низу ланцами

повязали, и огорнена густими и великими рѣками, що як сестрицѣ почѣпляли-ся за руки. —

Гóри як велити, рѣки як сяни *), Славлянщина вколо Бѣлим-богом стерегли сѣдий передвѣк, злучали Русинів и серед нападів вражих були засѣком народа, не-чѣм ѣх так часто в пѣсньох поминают и величяют. — Святая Русь була селом райских птиць и дивів; ясні небеса одѣвали ю чистою опанчею, мір віддихаў любовію — Рускій нарід буў великим и величаним, порозумѣў обняў природу, чтиў и до серця ю пригортаў, и буў мир и гаразд и любовь взаѣмна. — Сюда належят небиличні и обрядні пѣснѣ. — Хрест на землю Руску невнесено напрасно, и хочь мѣсто храмів звелися торонкіѣ церкви, священники спѣвали службу божую бесѣдою власною народа, не гороѣжилися, не ставилися панами, лише перед сотнями лѣт, як ще й днеська жили з мірянами мов отец з дѣтьми, були ѣм другами, подѣляли смуток и радість під

*) Сян, полоз, смок — draco. — Примѣрь: Mater verborum, словаръ староческій, из X. столѣтя; издан у Празѣ; — и Rukopis kraledworský в судѣ Любушинім. — Се слово придержало-сь у нас доси у назвѣ рѣки під Перемишлем пливучой; бо дуже викрутом (вужем) иде.

ѣх низкими стрѣхами. Не було, хтоби забераў давніѣ поведѣнки, и затираў з молоком виссані чувства; проповѣдачи витеребляючи богаьство, не перли чужоѣ души в нарід. Руский нарід правоє свѣтловняў в серца колокучі, а окрашаючи єго поверхноє лице влюбленими красотами, не запорчяў єго внутренноѣ чистоти цѣло. —

Свѣт ясний всякими барвами буйно, буйно процвиваў. Доокола різні рукодѣла ставали, перемишль зрастаў широко и вступляў на вершок все зарімно обнявши; бариство великоє повязало Руский нарід межи собою и с чужими поколѣнями далеко и широко, нечѣм и Русь вся напоўнена була имѣнями безчисленними и неперебраними статками. А коли Руський нарід під верховодом Великого Князя в одно тѣло ізрѣо, гостинцѣ в ширъ и вздоўж покопано, и правду з простих серць и давних поведѣнків установлено, а Руска земля честь и славу мала. В той час на ловах Бояни пускали по десять соколов на стадо лебебей, а з уст виливали почесну славу витязѣв хоробрих и уми поострювали мужеством, а умцѣ черкали золотими буквами пѣснѣ и чудніѣ казки; зо сотних церквів Києва блищяли золотіѣ хрести по над облаки, а по майданах воўновали-сь тьми хоробрих молодцѣв; Князѣ сидячи в золо-

тих стільцьох велѣли отрубляти походи далекі, а зелѣзніѣ полки носадами орали море руское *) — нечѣм в обрядових пѣсньах так много згадок о князях княгинях, о боярах о єдамашках, о ковальчиках що золото кують, и о инчих ремѣсничках, которих у великой почести мали. —

Лиш скоро стали сварніѣ князѣ крамоли ковати и Русь дробила-ся и падала а тьми торонкіѣ дивих орд набѣгали кровавими путями, и красні царини рускіѣ кіньскими орали копитами, а райскіѣ птицѣ сполошені улетѣли далеко — тай гараздиз ними. —

А коли Татари сѣрими воўками на земли рускій загнѣздили-ся, зійшла на ню недоля. Густіѣ осади трупами устелили, а рѣки крьвою ударили. Недосѣченного, невиполоненого міру бѣдні послѣдки, лишивши курища давних городів утѣкали в гори и засѣкали-ся у печерьох, и були в поўній неўгодѣ, без пристановища, принуцені з воўками сѣпати-ся о поживу и з бурянів варити страву. — Тут розродившися сступали знова на долину, але сступали по новую недолю, бо були лукавіѣ гісполюбцѣ, которі приставши до ворогів, чу-

*) Так давѣ звало-ся море чорное. Нестор.

женѣли, а здвигши-ся з ними ковали чѣпи своѣм братям. — Ночами отогували небеса луни горячих сел, а вѣтри заносили зойк стинаного и полоненого міру; а коли зоря розсвѣчала день бѣлий гонили гайдуки міран пиўсонних, на лань понужателѣв — із народа побратимого, томили гірш Татар, крьвавий піт обливаў буйний полон, а глумлених тяглими роботами дротяними нагайками наперано. Тим дѣлом Русин в навалѣ — горести спиниў-ся и в журбѣ стаў думати над своеў недолеў ужясноў; но тая щораз ся перепоўняла, потери учящали-ся, непевність була в имѣньох гірко придбаних, нещоби и у власним житю и стільки любимоѣ родини, жінок, дочок та синів, на которих люті остроемі нападали яструби. —

Так много ужесноѣ недолѣ віди — на протѣв буйні привиди руской души, и красна природа, зелені погаря, цвитущіѣ царини гноені кістьома дѣів, ниви золотоколосі, поўні божого дару — а знова горблячіѣ-ся могили на рідних батьках, та братьох, тямка минулоѣ чести, гаразду, и великости Руси, — конче надѣляли руский нарід, вязали до любоѣ отчини и поперли го в вир житя, поўного дѣланія, и дикой бородьби с падею, и овін стераючий-ся, тягло дерся с крьвавими грудьми, та иськаў приверненя перѣшних щастливших веремень. —

Так нарід руский прославляў-ся, гараздуваў, бѣдиў-ся, бороў-ся, розбиваў тугу и надѣяў-ся, — таким конче и гадкам его и пѣсиям бути. — —

В думах розцвиває лицарскими дѣлами буйність, звязана з перепоўненим внутреним призраком; они сут найчеснѣйшим образом борючих-ся и загибаючих стратенцѣв. Із Запорожя лицарских дѣл гомін зашибаў-ся високими курганами по всей Руси, а з Бескидів и всяких сторон розбѣгали-ся мстиві молодцѣ за печальную неволю міран. Чистий воздух и красни окресности творили мір гарний и шпаркий, ум одѣвали буйними гадками, насадили в серця сильнѣ чувства и розцвилѣ призраки, а Руси всьо що видѣў, що терпѣў и що дѣяў виливаў словами, а виливаў з поўноѣ души; — а в яким уклаў-ся состоянію в закорѣнках свого викопованя-ся з під намету горести и насилія, так строѣў и свій голос и своѣ спѣванки, и роздѣлиў ѣх як зажегнене свѣтло, в різнобарвих цвѣтах горющее; и се здвигло его ще вище. — Мужацькіѣ думи суть по найбільшій части биличними, и воўнюют буйною тай дикою силою. Муж закликаний падею, славою, або справою народа, лишає родину що го любила, виплекала, вилелѣяла солодкими словами, ѣде на крьвавий пир, сестри му коня виводят,

сѣделце виносят, а родина цѣла виводит го слезними очами и журними чадками, благословлячи го, на широкі степи. — Мамка розговорує-ся с конем, випитує-ся птиць, в серце в копуют-ся тоски печальніѣ, чоло роз-орує жаль, а попертого в вир недолѣ дожці дрібні полочут, густі терни росчѣсуют, а буйші вѣтри осушуют. — Зійшла блѣдая зоря; молодцѣ на ворон коньох полетѣли на чорний шлях, и навязали не одну сотню Татар — и тогди буйна радість розлягла-ся пѣснею по степах. Або огорненіѣ тьмами Татар, з ростолоченими чашками в крьви постелили собѣ перестільницю... Ворон кінь вѣрненький вбиў-ся по колѣна в землю, припаў до ніжочок свого пана, а сизий жироѣдний орел осѣў на лоб, наступаў на кучерѣ и випиваў очи. Смерть на побійцѣ була у него жениханьом, лише журба родини сумує го, тѣшит ю медівними словами, пращає стару неньку, що-ся над ним роспукає. — Гетьман пращає війско, товаришів и отечину. —

А коли вечером мѣсяць блѣдий серед звѣзд меркотючих мрѣє, дѣд сивобородий с кобзою сѣў при могилѣ, глянуў по костьох, що ся межи травою бѣлѣют, задумаў и заспѣваў сумную думку; або при ватрѣ обступлений молодцями прославляў досадними словами и сильнѣйшим нѣж на

могилѣ голосом минулiѣ лѣта и минулих витязѣв. —

Думки (пѣснѣ жiноцькi) провѣвают буйною гарностiю, и зажегненими чувствами, повязаними з журбою и тугою. Дѣвочѣ чувства стелят-ся в них крещачим барвѣнком, крутая рутка узеленяе терновiѣ вѣньцѣ страсти, дивная бородьба з невiдмѣнним присудом проколюе-ся з них. — Обмана Козакiв, лихая падь що милого забрала, злиднищо го побили, або смерть що го загорнула, розсерцуе дѣвицю, що ся цѣлою душею влюбила, обгортае роспукою, серце зайшлое крьвлею ние, сама розбивае-ся о камѣнь, пiд землю западае, пiд воду йде. Обманена-ли зрадливим Козаком (ледѣнем, молодцем) заметуе го жаркими клятвами, або неудаючи-ся в тугу и роспуку, надѣе-ся прикликати го назад, скаче в городец, копае зѣля, що пiд бѣлим каменем росте, чаруе молодця, котрий наглум прилѣтае, и стае-ся добродушною посмѣшкою милоѣ, шчо ся его наворотом радуе. —

Козак вѣрний пускае-ся на війну ити, мила вiдпустивши его, хотячи й нехотячи, лишае-ся з журними гадками, тужна пѣсонька розлягае-ся сумними ярами — лишена виступае на високу могилу смотрити, чей милий не ѣде, висилае сиві соколи, та чорнi ворони по вѣсти, котрi або вертают и тѣшат.

або мѣсто них сивенька зазуля сумно закуе погибель милого. Тогди она попала-ся богатому лютому нелюбови, або якому пройдисвѣту, тогда з усихаючих грудей тосклі викопуют-ся вздохи, душа в ґорованю лѣтае по за гори и снит в піўявно о миленьким, згадка й туга сумною пѣснею о погиблим спливае. — Другий дочуўши-ся на чужинѣ, що мила присилувана вѣнчати-ся з инчим, найчастѣйше з богачем, невертаеся у свійню, розбива-е тугу степами по за Днѣпр, або присѣвши у могили загомонит думку о щастю що сплило, а пѣсня, що нею молодец тужит по своѣй небозѣ, не відличае-ся від думки, що ю мила спѣвае у тузѣ по милим*). — Любовніѣ пѣснѣ, де нема провини туги провѣвают гарною любостію, веселою буйностію, нетямливим веселієм, и сут поскочні до танка. —

До жіноцьких пѣсень причѣсляются всѣ обрядовіѣ. В сих не той смуток и горость що в думках. Пѣвцѣ ними за-

*) Межи думками, що розжаренними страстьми промовляют, а думами дѣяньом и борбою жегущим, не льза загородити межу. Они дивним способом хапают и обнимают-ся без розлуки (не включаючи тут чисто биличних) найчастѣйше розговорують-ся дѣвиця з ледѣньом, син з матерою и пр. а кождое своею душею. —

бувают зелѣзное жите и проливают-ся поў ними чувствами. Там видит-ся инчий свѣт; на чудних крилах летит гадка в передвѣк, любая слобідна нетямка огортае душу, в них являе-ся Русин истинним Славяном, не любуючим собѣ в борбѣ, лише в тихеньким домашним гараздѣ. На всякое веремне года суть обряди, суть пѣснѣ: воскреслая весна, настаюче лѣто, обжинки, конець всѣм роботам и инчі, — скликуют молодих и старих всього села в по святні мѣстця, нинѣ коло церкви, на оболоню, також у гай, кладут огнѣ; молодцѣ грают своѣм способом, а дѣвицѣ йдут танком и спѣвают пѣснѣ безконечні, бо и танок безконечний. Лиш танок обрядовий, и голос до пѣсень обрядових нестроѣт-ся так, як танок и голос коршемний. В буйній радости россипае руса красавиця ясні бипди як дугу по небесах, тае чувствами, що ся мѣсячним мрѣньом в гарній бесѣдливости з еѣ медових проливают усточок; а чим душа воўнюесь, то й на лици и в танку и во всяким пометѣ тѣла являеся; так на примѣр в Гаѣвцѣ: „Ой Данчику Бѣлоданчику“ стояча серед круга подружочків дѣвиця, що проспѣвуют тое дѣе — росчѣсуе косу руками, погладуе брови, злегонька підскакуе, и виберае одную з круга на свое мѣстце в середину.

Пѣснѣ обрядові лишились чесним святим вѣном дѣдів передхристових; склад ѣх не теперѣшний, имена нечувані й незнакомі. В них встрѣчаєм много згадок о богах Славяньских, о раю, райских птицях, райским деревѣ о гаях — Самі имена: Ладканя, Купайла, Коляда (Колядки зовут також громадскими пѣснями) Гагілки, (гаївки, веснівки) Русалки (троѣцкіѣ пѣснѣ), Щедрівки свѣдчят тому. — Пѣснѣ тоті сут золотим послѣдком счаснѣйших веремень, коли ще сама лише природа промовляла до рускоѣ души, а він ю сильно нагортаў у своѣ нѣдра. Тогда дух вививаў-ся під небеса, під сонце, мѣсяць и зори, и братаў-ся з ними, прикликаў ѣх на землю, прикрасиў ними обряди Лади, и вплѣў ѣх до ладканя, — або злинувши бистрим соколом, лѣтаў поза граюшче-є море, набераў золота на крила золотити княгиню, и приносиў кудерне деревце, що ся в рай похилило и сильненько зацвило долею будучою; квѣтка тая сияла у коровайови як мѣсяць ясним, затиканим звѣздами — все тоє являє домасѣ гаразд будушчий. — У ладканьох проколюєся також туга, лиш не такого зарубу як в думках. Жаль за родиною, за зѣльнич-

ком, за вѣнцем дѣвочим, лякаючи-ся лихого свекра, тулит надѣя счастя маючого настати за любимим. Із сего огляду передом идут сиротиньскіѣ пѣснѣ.

Перед сотнями лѣт князѣ, княгинѣ, королѣ, бояри увеличали рускую землю; паволоки єдамашки, шоўкові свити, золотокуюшчіѣ ковальчики и инчі ремѣснички, которі народови многочесними були, посвѣдчяли о непослѣдніи славѣ дѣдів наших; — памятник тому великий стоѣт доси, и перестоѣт нас и наші дѣти у пѣсньох обрядових.

(Виймено из ширшой росправи Далибора Вагилевича.)

I. ДУМИ И ДУМКИ.

Co się stało!
Gdzie to naszych dum połowa?
Zaporožskich dziś tak mało!
A miłośna ta lubowa:
O trzech zorzach, trzech krynicach,
Siedmiu wodzach, studziewicach,
Rzekłbyś: że te dumy z laty
Przenuciwszy błogie chwile,
Przenuciwszy smutne straty
Z ludźmi głuchną gdzieś w mogile!

Bohdan Zaleski.

1.

Ой поѣхаў Романонько
До Сучави на ярмарок,
Там состротиў его Турок:
Ой Романе, Романоньку,
Чи маеш ти родиноньку? —
Ой маю я родиноньку
Одну сестру Олененьку, —
Ой Романе, Романочку,

Продай сестру Оленочку,
За коники вороніѣ,
Та за сѣдла золотіѣ,
За вуздела шоўковіѣ
И за станлѣ золотіѣ —
Дам ти коня вороного,
На другого срѣбла много. —
Прийшоў Роман до домочку
Склониў на стіл головочку,
Тай гадає си думочку:
Чи продати Оленочку?....
Встаў, зірваў-ся, пішоў з шумом,
Тілько вихорь за ним свиснуў,
Дощц удариў з ясним громом —
Роман з очий на вѣк згинуў! —
Сестра бѣдна ся дивує,
Певна глядит конця тому,
Серце ѣй ся крає з жалю,
Що Романа не ма дома.
Ѣде Роман до домоньку,
Спустиў на діл головоньку —
Вийшла сестра Оленочка,
Питає-ся вона єго:
Ой братчику, Романчику,
Де ти того коня узяў? —
Минѣ Турчин подароваў,
Даў ми коня вороного,
Даў другого злота много —
Ой сестричко, Оленочко,
Та свѣтлоньки повимѣтай,

И в покою позакацай! —
Ой братчику, Романчику,
Таце завтра не недѣля. —
Ой сестричко, Оленочко,
Помий двори мостовіѣ,
Застель столи кидровіѣ,
Помий и миски срібніѣ,
И лижечки золотіѣ! —
Ой братчику, Романчику,
Таце завтра не різдво. —
Ой сестричко, Оленочко,
И свѣтлоньки повимащай,
Вікна красно повитирай! —
Ой братчику, Романчику,
Таце завтра не великдень. —
Ой сестричко, Оленочко,
Русу косу собѣ измий,
Тай красно собѣ заплети,
Гостей завтра сподѣвай-ся. —
Ах, погляне вона в поле —
Ой братчику, Романчику,
Що то в поли за димове?
Чи то вірли крилма бют-ся,
Чи овчарѣ з турми гонят?
Так сестричко, Оленочко,
Вірли крилма землю збили,
Порохами скопотили. —
Ой Романе, Романоньку,
Що то в поли за димове?
Чи то вірли крилма бют-ся,

Чи овчарѣ з турми гонят?
Ой сестричко, Оленочко,
Скажу тобѣ правду щиру.
Тото в поли не димове;
Нѣ то вірли крилма бют-ся
Нѣ овчарѣ з турми гонят;
Лиш то Турки и Татари,
А всѣ твоѣ сут бояри. —
А Олена, як то вчула
На слугу вѣрну крикнула;
Ой кухарко, кухарочко,
Дай ми ножа остренького,
До завоя тоненького.
Тонкий завій укроѣла,
Ніж у серце си встромила.
Ой надбѣг брат Романонько:
Ой сестричко Оленочко,
Що-ж ти собѣ изробила!
На що-ж ти ся тай пробила?
Вона єму відповѣла:
Лучше тутки погибати,
Ниж з Турками пробувати. —
Приѣждают Турків много
До Романа на подвіре:
Отвори нам Романоньку,
Ѣдем до тя у гостину;
Чи дасиш нам Романоньку,
Твою сестру Оленоньку? —
Ой невийшоў Романонько,
Вийшла тїлько кухаронька

Ой де той ваш Романонько?
Питают-ся Турки єѣ. —
Ой поѣхаў Романонько,
Тай до лѣса по дрѣвонька. —
А деж тота єго сестра,
Єго сестра Оленочка?
Днесь завій собѣ кроѣла
Ніж у серце си ўстромила. —
Вбѣгли Турки до свѣтлоньки
Видят тѣло Оленоньки.
Взяли Турки Оленочку
Витягнули на повірє,
Тай взяли до ней стрѣляти;
А потім в штуки рубати,
Що аж калинові луги
З великоѣ дуже туги,
Зачали-ся розлѣгати. —

2.

Чому кури не пѣєте,
Чому люде не чуєте? —
Турки село зрабовали,
Громадами людий гнали. —
Ой вийду я на могилу
Подивлю-ся у долину;
Ѣдут Турки з Татарами,
И людьми ся подѣляют. —
Припала-ся зятю теща,

Він сам ѣде на коннѣ,
Тещу веде по терниѣ,
Слѣди кровця заливає,
Чорний ворон залѣтає,
Тоту кровцю ізпиває. —
Ой привѣў ю до домоньку:
Вийди, вийди Туркинонько,
Привѣўем ти кухароньку;
Привѣўем ти невільницю,
Від Галича робітницю. —
А вона ѣ тай завела,
Три роботѣ загадала:
Оченьками стадо пасти,
Рученьками кужѣль прясти
А ногами колисати. —
Вона дитя колисала
И дитинѣ приспѣвала:
Люлю, люлю Татарчатко!
А по дочцѣ та внучатко!
Бодай стадо виздихало,
Бодай кужѣль попелѣла,
Бодай дитя скаменѣло! —
Учуў тото вѣрний слуга:
Чи ви чули панепонько?
Як вам кляла кухаронька:
Бодай стадо виздихало,
Бодай кужѣль попелѣла,
Бодай дитя скаменѣло! —
Вбѣгла хутко Туркинонька,
Бѣгла боса без пояса,

Та вдарила по личеньку
Свою рідну матѣпоньку! —
Доню моя прелюбезна!
Не тілько-м тя годовала,
По личеньку-м тя не била. —
Мамко-ж моя старенькая,
Почом жесь мя изпізнала? —
Як тя баба в купѣль клала,
На груди ти искра пала,
И потому-м тя пізнала, —
Мати моя, мила мати!
Скидай з себе тіѣ лати
Возьми дорогіѣ шати
Будеш з нами пановати. —
Лѣпші моѣ ўбогі лати
Ниж дорогі твоѣ шати. —
Мамко-ж моя старенькая,
Чи будеш тут пановати,
Чи поѣдеш в рідні краѣ?
Я волѣю бѣдовати,
Ниж с тобою пановати. —
Слуги-ж моѣ тай вірніѣ,
Пряжѣт конѣ вороніѣ,
Везѣт мамку в єѣ краѣ. —

3.

Гей по під гай зелененькій
Ходит Добуш молоденькій,

На ноженьку налѣгає,
Топірцем се підперає —
Тай на хлопцѣ покликає:
Ой ви хлопцѣ, ви молодцѣ,
Та сходѣт-ся разом д купцѣ,
Бѣгом хлопцѣ, рада бѣгом,
Западают стежки снѣгом —
Уставайте всѣ раненько,
Уберайте-се борзенько,
У постоли скіреніѣ
И волоки шоуковіѣ;
Щоби Кути не минути,
До Косова повернути. —
Ходѣт хлопцѣ тай за мною,
Тай у гору и скалою,
Бо підемо та до Звінки
До Стефановоѣ жінки.
Ой! Добушу, ти пане наш,
Там пригода буде на нас.
Бо куда ми лиш бували
А ми зради невидали. —
Тепер зрада тай над нами
Молодими козаками. —
Но на мене уважайте
По двѣ кулѣ набивайте.
Станьте хлопцѣ під ворота,
А я піду під віконце:
Чи спиш моє любе серце?
Чи спиш серце, та чи чуєш,
Чи Добуша заночуєш?

Чи спиш серце, та чи чуєш,
Ой чи сама ти ночуєш? —
Ой я не спю, та все чую,
Розбійника не зночую —
Ой я не спю но все чую
Бо вечереньку готую. —
Лиш нема Стефана дома
Ще вечера не готова
Буде вона дуже пильна
И всѣм людем буде дивна. —
Чи се кажеш добувати,
Чи будеш сама отвирати?
Не кажу се добувати,
И не піду отвирати. —
Пусти суко враз до хати,
Щоб дверий не виваляти. —
В мене дверѣ тисовіѣ,
В мене замки стальовіѣ —
Не поможут замки твоѣ,
Як підложу плечѣ своѣ. —
Взяў се Добуш добувати,
Взяли замки відлѣтати —
Скоро Добуш дверѣ ўхилиў,
Зараз Стефан в серце стрѣлиў,
В праве плече, в саме серце,
Добушови кровце тече. —
Ой ти гицлю ти Звінчуку,
То тись мя зѣў через суку;
Треба було не гуляти.
Суцѣ правду не казати;

Ой бо в суки тілки вѣри
Як на бистрѣ водѣ пѣни. —
Ще ветаў Добуш, вийшоў с хати:
Треба хлопцѣ утѣкати!
Приближѣт-се брижче д менѣ
Ой якже теженько менѣ!
Ти Иване Салагірскій,
Бери мене по ледѣньски,
Возьмѣт мене на топори,
Занесѣт мне в синѣ гори,
В синѣ гори занесѣт мне,
На бѣл камѣнь положѣт мне,
В чорнѣй горѣ положѣте
А сами се розійдѣте,
Срѣбло, злото забирайте,
А сами се розхаѵайте —
И топірцѣ занехайте
И крови не проливайте;
Люцка кровце не водице,
Проливати не годит-се!
Ой Добушу, ти пане наш,
Велика пригода на нас.
Деж ми будем зимовати?
Пішли би ми в Угерщину,
В далекую Украѣну,
Но и там зле зробили
И там ми си пришкодили;
Бо хотѣли Цара вбити,
А Царицю з собоў взети. —
Впали Ляхи, всѣх забрали,

Руки назад повезали,
До коний поприпинали:
Ой Добушу, ти пане наш,
Велика пригода на нас!
Де-ж ми будем зимовати.
Тото лѣто лѣтовати? —
Ой в Чернѣвцьох на риночку,
В тяжких дибах, в зелѣзочку;
Там будете ночовати,
Там будете днѣ дньовати,
Там будете ночовати,
Будут птицѣ тѣло рвати. —

4.

В славнім мѣстѣ городѣ там була вдова,
Вдова Коновчиха красна, молода;
Мала вона сина одного Бвася,
Тай той ся син на війну наперає:
Гей, гей мати-ж моя, рідненькая мати!
Пусти мене с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати!
Мати го не пускає тай розраґає:
Ой, сину мій сину, сину Бвасю!
Чи ти, мій синоньку не маєшь де бути?
Чи ти, мій синоньку не маєшь що пити?
Чи ти, мій синоньку не маєшь що ѣсти? —
Гей, гей, матиж моя, рідненькая мати!
Таки пійду с козаками погуляти,

Щоби отцевскую славу не ўтирати! —
Пійшла мати до церкви Богу ся молити,
А він зачеў отцевской зброѣ смотрити,
Знайшовши зачеў полою видтерати,
И чи скорѣй собѣ на герц поспѣшати. —
Дали сусѣди мамѣ до церкви знати,
Покинула вона тай служби слухати;
Сама побѣгла свого сина доганяти:
Ей сину, мій сину верни-ся до дому!
Ой! не верну-ся я моя мила мати,
Таки пійду с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати! —
Мати ся вернула: Бодай же тя сину,
Бодай тя сину, три недолѣ спіткало:
Одна недоля, щоб тя пани не любили,
Та-й до свого Куриня та-й не приймили;
Друга недоля, би ясні мечи порубали
Трета недоля, щоб тя кулѣ пострѣляли! —
Як приѣхаў Коновченько до обозу —
Там з ним ся всѣ Пани зачели витати,
Его пани дуже собѣ полюбили,
И до Куриня свого его приймили. —
З самим Царом сѣў снѣдати, обѣдати. —
Его пани непускают-а він ся наперае:
Ой, пани моѣ, пани вельможніѣ!
Піду я на герц с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати!
Ей! Коновченьку не-йди на герц с Козаками,
Бо як зобачиш с Турків кров, то на кони
зімлѣеш,

То на кони зімлѣеш и до дому не приѣдеш.—
Ой, таки я пійду с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати! —
Ой рано, ранесенько и коника сѣдлає,
И коника сѣдлає, и на Бога не згадає,
И на Бога незгадає и на війну ся наперає.
Ой виѣхаў с Козаками — и Козаки ся розступают —
И Козаки ся розступают, и єму Біг допомагає,
Єму Біг допомагає, а він Турків рубає. —
Ой у вечір приѣздит він до домоньку:
Ой чи ѣў ти вечереньку? Єго Царь ся питає.
Ой наш Цару, я то тепер рицирства дістаў,
Бо я всѣм перед вѣў, жадного ся не страхаў! —
Ой рано, ранесенько и горѣўки ся напиває,
И ѣсти ся доправує, и на війну ся зберає —
Ой, сину Коновченьку треба ся вперед вмити,
И Богу ся помолити, вітак на війну ити. —
Ей, наш Цару! коли я ся вчера Богу не молиў,
И лиця-м не миў — а я тілько Турків порубаў
Ей сину Ввасю! треба ся сину перед умити,
И Богу ся помолити и горѣўки ся ненаповати;
Бо ти горѣўки ся напьєшь, сон головку похилит,
И зобачут тя Турки — то вони тя порубают. —
Ей, наш Цару! я ѣх ся не страхаю,

Най ся они мене страхают, як я вийду на
герц погуляти. —
Гей! поѣхаў на війноньку — сон головку
похиляє —
Коникови ся по гривѣ постеляє. —
Ей! взрѣли немовільне Турки, прибѣгли,
его порубали. —
Слава тобѣ Боже! що ми его дістали,
Тото він нас много людий збавиў! —
А він тогди собѣ припімнуў:
Тото мене моѣй мати слова споткали,
Гей, гей милий Боже! тото я ѣй не слухаў! —
Та не кажѣт моѣй мамѣ, щоя так марне
загинуў
Але кажѣт моѣй мамѣ, що три барвѣ на
рік бере,
На веснѣ зеленую, в осени чорненькую, а
в зимѣ бѣленькую.
Ой йдут Козаки з війни — вийшла стара
мати.
Свого сина виглядати,
Ей почела-ся питати:
Всѣ пани з війни ѣдут,
Мого сина тілько коника ведут? —
Вона тому не звѣрила —
Ой! вийшла вона на могилу,
Подивит-ся у долину,
Всѣ пани з війни ѣдут,
Ей сина барву несут. —
Вона тому не вѣрила

Ище ся запитала:
Чи далеко мій син иде? —
То він дуже ба-й заслабаў
Що він свого коня не вѣў,
Що він свою барву не пѣс? —
Ой, вийшла вона на могилу,
Подивит-ся у долину,
Всѣ пани з війни ѣдут,
Ей сина голов несут,
Та-й ей показали: —
Ой, вдово Коновчихо
Нема твого сина Бвася!
Турки его порубали,
И на смерть пострѣляли! —

5.

Гонят мамко на сторожу,
Під чорний лѣс на могилу,
Видит ми ся моя мамко,
Що вѣдаў я там загину? —
Відперай-ся мій синоньку
Що тя болит головонька. —

Гонят мамко на сторожу,
Під Чорний лѣс на могилу,
Видит ми ся моя мамко,
Що либонь я там загину? —
Відперай-ся мій синоньку
Що коника та-й не маєшь. —

Коня дали осѣдлали,
На сторожу виправили...
Ѣду милю, ѣду другу,
Ѣду нічку, одну, другу —
Мій коничок ослабає,
Сон головку похиляє.

Я присилиў кониченька
Во дубонька зеленого,
Сам приклониў головоньку
На маленьку годиноньку —
Ой я заснуў моя мамко!

Ой прибѣгли Татароньки,
Аркан втяли-коня взяли,
Дѣвцѣ бранцѣ даровали.
Ой, устаю ранесенько,
Нема-ж мого ворон коня! —

* * *

Ой вийду я на могилу,
Подивлю-ся у долину:
Ѣдут Ляхи на три шляхи,
А Козаки на чотири,
Щоб ѣм конѣ припочили,
А Татари на всьо поле; —
Меже ними дѣвка бранка
Сидит собѣ на конику,
На вдовиним бо-й синонька,

Русу косу розчесує,
Дрібне листє пописує,
Там у воду пометує:
Плинь-же, плинь-же дрібне листє,
До моєго тата в гостѣ,
Нехай тато не сумує,
Най ми посаг не готує;
Ой вже-ж бо я посаг мала
Під явором зелененьким,
Тай с Турчином молоденьким,
Ис Турчином Арабином
Та-й з нещирим Татарином.

* *
*

Ой вийду я на могилу,
Подивлю-ся у долину:
Долів, долів, долинами
Ѣдут Турки с Татарами,
Межи ними віз кований,
А в тім возѣ Михай лежит
Порубаний, пострѣляний...
Капле кровця у кирницю,
З кирниченьки рѣчка тече,
А над рѣчкоў ворон краче —
Михаєва мати плаче; —
Не плач мати, не журися!
Не дуже мя порубано,
Не дуже мя пострѣляно,
Головонька на четверо

А серденько на шестеро,
А рученьки на штученьки
А ніжечки на гешечки,
Бѣле тѣло-як мак мѣло! — —

6.

Ой Морозе! Морозине, преславний Козаче,
Гей, за тобою цѣла Литва й Украѣна плаче;
Не так тая Украѣна як тоє гердо-війско. —
Гей, плаче, плаче Морозина йдучи рано на мѣсто.
Над-ѣхали Козаченьки, запитали-ся єѣ:
Чого плачешь Морозино йдучи рано на мѣсто?
Ой, не плач Морозино, ой, не плач не жури-ся,
Гей сѣдай з нами Козаками меду, вина напеш-ся.
Чогось менѣ, моѣ братя, мед, вино не пет-ся!..
Гей, за царскими воротами Гердовійско з Шведом бет-ся.
А з за гори високоѣ гердовійско виступає —
Гей, наперед Морозин сивим конем виграває. —
Ой, під гору камѣнную покопані шанцѣ;

Ой злапали Морозина, та в недѣленьку в ранцѣ. —
Ой, злапали Морозина, назад руки звязали,
Гей! назад руки звязали-до судара віддали.—
Посадили Морозипа на тисовіѣ стільцѣ,
Гей, зняли, зняли з Морозина с чересом червѣнцѣ.
Посадили Морозина та на жоўтім пѣсочку,
Гей! зняли, зняли з Морозина шоўковую сорочку!
Посадили Морозина на високій могилѣ.
Гей! поглядай-ся Морозине по всѣй своѣи Украѣнѣ! —
Украѣна! — — милий Боже, як тее Гердовійско!
Прощай-же ми стара нене и ти любая прічко!

7.

Ой поѣхаў Ѣвасенько
Сѣм лѣт на війну,
Ой відѣхаў Ганзуненьку
На матѣнку рідну. —
Казаў єѣ годувати
Пшеничним хлѣбом;
А вона Ѣ годувала
Лютим ящуром. —
Казаў єѣ напувати
Солодким медом;

А вона ѣ напувала
Гірьким полином. —
Казаў єѣ стелитоньки
Бѣлі перини;
А вона єѣ стелила
Колющі тернини. —
А з вечера Ганзуненька
Цѣну помила,
А в піўночи Ганзуненька
Сина повила,
На розсвѣтѣ Ганзуненька
Духи спустила,
До обѣду Ганзуненьзѣ
Тай зазвонили,
До полудня Ганзуненьцѣ
Трунву зробили,
До вечера Ганзуненьку
В яму зложили. — —
Ой приѣхаў Ѣвасенько
Сѣм лѣт из війни,
Ой запукаў ой застукаў
У новѣ ворота:
Вийди, вийди Ганзуненько
Сама молода!
Ой не вийшла Ганзуненька
Ино єго свѣсть,
Уповѣла Ѣвасеви
Недобрую вѣсть. —
Не ѣхаў вже Ѣвасенько
На матусин двір,

Ой поѣхаў Ѣвасенько
На Ганусин гріб.
Ой поставиў кониченька
Та у головоньках
А шабельку ясненькую
Та у ноженьках
А сам припаў молоденькій
Просто серденька:
Промовь, промовь, Ганусенько
Хоть єдине слівце!
Чи кажеш ми женитоньки?
Чи кажеш ми тужитоньки?
Гей! гей, Ганусю моя!
Не кажу ти женитоньки,
Не кажу ти тужитоньки
Гей, гей Ѣвасеньку мій!
Возьми собѣ жоўтог' пѣсочку,
Посѣй го в моѣм зѣльночку,
Гей, гей Ѣвасеньку мій!
Як той пѣсочок буде сходити,
Тодѣ ся будеш Ѣвасю женити,
Гей! гей Ѣвасеньку мій! —

8.

Брат из сестрою по риночку ходит,
По риночку ходит, до сестри говорит:
Сестро-ж моя! пора тобѣ за-муж. —

Не дай мене брате за селянина,
Видай мене брате за мѣщанина;
Бо у мѣщанина щаслива година,
Бо у мѣщанина новая деревня,
Новая деревня, великая сеймня,
По новій деревнѣ люблю похоцати,
Звеликою сеймнею люблю розмовляти....
Задуднѣла земля на новім помостѣ —
Приѣзцає брат до сестри в гостѣ:
Помагай-біг сестро! чи дуже здорова? —
Не питай-ся брате, чи дуже здорова,
Запитай-ся брате, яка моя доля? —
Нагайка друтянка з плечий не звѣсала
Шоўкова хусточка від слозів зітлѣла,
Тѣлож моє бѣленькоє крівлю обкипѣло. —
Ото тобѣ сестро новая деревня,
Новая деревня великая сеймня;
По новій деревни любиш похоцати,
З великою сеймнею любиш розмовляти. —

9.

Ой в зеленім городочку
Два явороньки гнут-ся;
На дѣвонцѣ молоденькій
Два ледѣники бют-ся. —
Вдовин син говорит гарно:
Та ўже погодѣмо!

Не так то ми побратиме
Тот побоєц стріймо,
Ено вийдѣмо собѣ
На долину рівну
Та один одному
Право в серденько мѣрмо. —
Попович стрѣлиў —
Долину перемѣриў,
Вдовин син стрѣлиў
Право в серденько вцѣлиў:
Ой, тотож тобѣ побратиме
Молодая дѣвка,
В твоѣм серци срѣбная стрѣлка!
Возьми ти собѣ молодую дѣвку,
Та вийми з серця срѣбную стрѣлку. —
Тяжко каменеви верх води плисти,
Ще тяжче з серця стрѣлку винимати. —
Вдовиному сину на вѣсѣлю скачут,
А поповичеви у головках плачут;
Вдовиного сина та до шлюбу ведут,
А поповича під мораву везут;
Вдовин син буде та на свѣтѣ жити,
А поповичь під моравою гнити. —

10.

Ой, цѣлий день Кременюшка анѣ ѣў, анѣ
пиў;
Ой, цѣлий день Кременюшка у тузѣходиў,

Ой, своѣ неньки, мамки по за столи садиў,
Ой, а своѣ сукнѣ дорогі в скринѣ ховаў,
Ой, а своѣ вина, пива позаточуваў,
Ой, а своѣ вороп конѣ та на стайнѣ ставиў.
Ой, поѣхаў Кременюшка та за три войнѣ,
Ой, а єго неньки, мамки зависливѣ були,
Ой, писали дрібні листи до него слали:
Ой, вже-ж твоѣ неньки, мамки порозганяні,
Ой, вже-ж твоѣ сукнѣ дорогі посхоцувані,
Ой, вже-ж твоѣ вина, пива повитачувані,
Ой, вже-ж твоѣ ворон конѣ та поз-ѣжцувані,
Ой, приѣхаў Кременюшка ой из трьох войнів,
Ой запукаў, та застукаў у нові ворота:
Вийди, вийди, Катеринь сама молода!
Вийшла, вийшла Катерина відчиняти ворота,
А він єѣ стяў головоньку из плеча....
Ой, прийшоў-же Кременюшка до новой стаєнки,
Ой, вже-ж єго вороп конѣ позастоювані,
Ой, пішоў-же Кременюшка до своѣй пивницѣ
Ой, вже-ж єго вина, пива позацвѣтовані,
Ой, пішоў-же Кременюшка ой до своѣй скринѣ
Ой, вже-ж бо єго сукнѣ дорогі та позлежовані,
Ой, пішоў-же Кременюшка до новой свѣтлицѣ,
Ой, вже-ж єго неньки, мамки позасицувані —

А старая его мати на крѣселку сидит,
Маленькое воробятко на руках держит:
Теперь-же я моя мати, щоб Бога ся не бояў,
Теперь-би я тобѣ мати до порога главу
стяў. *)

11.

Коли Турки войовали,
Бѣлу челядь заберали,
И в нашоѣ попадоньки
Взяли они три дѣвоньки.
Едну взяли по пре-конѣ,
По пре-конѣ на ременѣ,
Другу взяли по пре-возѣ,
По пре-возѣ на мотузѣ,
Трету взяли в чорні мажѣ. —
Що ю взяли по пре-конѣ,
По пре-конѣ на ременѣ,
Тота плаче: Ой Боже-ж мій!
Косо моя жоўтенькая!
Не мати тя росчѣсуе,
Візник бичем розтрѣпуе!
Що ю взяли по пре-возѣ,
По пре-возѣ на мотузѣ,

---

*) Примѣрй: Пѣсни Малороссійскія изд. Максимовичем кн. I. „Злая мать."

Тота плаче тота кричит:
Ой Боже-ж мій! ніжки моѣ!
Ніжки моѣ бѣленькіѣ!
Не мати вас умиває,
Пѣсок пальцѣ роз-ѣдає,
Кровця пуки заливає!
Що ю взяли в чорні мажѣ,
Тота плаче, тота кричит:
Ой, Боже-ж мій, очка моѣ!
Очка моѣ чорненькіѣ,
Тілько орсук проходили,
А бѣлий свѣт невидѣли!

12.

А в недѣлоньку рано стала нам ся новина;
Підмовила Ганзуненька богацького сина:
Покинь-же ти богатство а я покину дѣти,
Ой ходѣмо ми на Украйноньку мешканень-
ка глядѣти!..
Ой пійшоў Ѣвась, пійшоў с плугом поле
орати
Взяла-ся его Ганзуненька из дому виберати.
Ой оре Ѣвась, оре сивими волами —
Не видати Ганзуненьки ис чорними бровами,
Ой, оре Ѣвась, оре, та-й стаў спочивати —
Ой, десь моей Ганзуненьки из дому не ви-
дати! —

Ой, сѣў Ѣвась на коня, ой поѣхаў до дому:
Анѣ палено, анѣ варено, бо лебонь нема кому?
Прийшоў Ѣвась до хати, взяў-ся дѣтий питати:
Ой, дѣти-ж моѣ дрібнесенькі! де ся вам дѣла мати? —
Ой пійшла наша мати а в чай по корови,
А нам тілько йно повѣла: будьте дѣти здорові! —
Ой пійшлаж наша мати а в гай по теляти,
А нам тілько йно вповѣла: ой не вашая, дѣти, мати!
Ой, бодай тіѣ лози, та спалили морози!
Ой, бодай тебе, ой Ганзуненько побили моѣ сльози!
Ой взяў Ѣвась дитину-та погляну́ў в кватиру,
Верни-ся, верни Ганзуню сердце та ўважай на дитину! —

13.

Вийду я, вийду в садок вишкевий, стану си задумаю,
Виломлю си з рожѣ квѣтку пущу по дунаю:
Ой, плини, плини рожова квѣтко по тім тихим дунаю,

Ой; плини, плини рожова квѣтко де я братенька маю! —
Ой плила, плила из рожѣ квѣтка, и стала спочивати,
Вийшоў брат з хати, вийшоў брат з хати зимноѣ води брати:
Ой ци-ж ти сестро, ци-ж ти небого сѣмлѣт хоровала,
Що з рожѣ квѣтка, що з рожѣ квѣтка в тім дунаю зівяла? —
Не хоровалам я мій братеньку анѣ дня, нѣ годинки,
Тільком сѣ в пала в катівскі руки негідному сину.
Чом-єсь не прийшоў анѣ приѣхаў як я лист писала,
Ци-сь коня не маў ци-сь дороги не знау, ци мати не казала? —
Ой, коня-ж я маў и дорогу знаў, и мати ми казала,
Молодша сестра, бодай не зросла! з сѣдлом коня сховала. —

14.

Ой, є в поли два дуби
Схилили-ся до купи,
Межи тими дубами

Там вербонька стояла,
Під вербою свѣтлонька,
В тій свѣтлонцѣ дѣвоцька
По свѣтлонцѣ ходила,
Косу росу чесала,
Косу росу чесала
На молодцѣ моргала. —
А ви хлопцѣ молодцѣ
Скажѣт моѣй дѣвоньцѣ,
Най она мя не любит,
Най собѣ лѣт не губит,
Я є хлопець войсковий,
Брати-м ѣ не готовий. —
Як дѣвчина то вчула,
До городця скочила,
Накопала корѣня
С під бѣлого камѣня,
Мочила го в молоцѣ,
Чаровала молодц'є.
Стала корѣнь варити,
Взяў-ся милий журити.
Ой ще корѣнь не вкипѣў,
А вже милий прилетѣў. —
Що-ж тя милий принесло,
Ой ци човен, ци весло? —
Принесла тя дѣвчина,
Шо з чорними очима. —
Якже милий то буде,
Хто-ж тя до дом поведе? —

Заведе мя дѣвчина
Шо є чорними очима. —

15.

Ой, там при долинѣ, ой, там при потоцѣ
Пют мед горѣўку Козаки молодцѣ;
Межи ними Гетьман склониў головоньку,
Склониў головоньку коню на гривоньку: —
Братя-ж моѣ, братя! чого-сь ми тяженько!
Чого-сь ми тяженько на моє серденько!
Либонь-бо я забиў свого близенького,
Свого близенького брата рідненького.
Не дивуйте братя, що я брата забиў;
За димом не видно, за стрѣльбоў невчує. —
Витачайте, братя! вози кованіѣ,
Виводѣте братя, конѣ вороніѣ,
Запрягайте в шлиѣ шлиѣ ремѣнніѣ;
Вивеземо брата межи три дорозѣ,
Межи три дорозѣ на биті гостинцѣ,
Викоплемо єму глибоку долину,
Висиплемо на нѣм високу могилу,
Посадимо на нѣм троякоє зѣля:
Першоє зѣленько пахнющий васильок,
Другоє зѣленько крещачий барвѣнок,
Третоє зѣленько рутка дрібнесенька. —
Будут дѣвки прихоцати теє зѣля рвати,
Будут мого брата, брата споминати:

Ой, не той-то тут лежит, що панщину робит,
Ино той тут лежит, що у війску служит! —

16.

Ой, в садочку зеленім зазуля ковала,
По під садочок здавна стежочка бувала;
Ой, зайшла-же туди пишная молодиця,
Тоненька, висока, румяненького лиця;
Ой пішла-ж она горою, не долиною,
Та найшла она роженьку из калиною,
Узяла она тую калиноньку ѣсти,
Заносят-же єѣ від матѣночки вѣсти;
Узяла она та роженьку пригинати,
Взялиж-бо єю дрібні сльози обмивати.
Ой вилетѣли двѣ пташки з густого гѣля,
Винесли-си они по двѣ квѣточки зѣля.
Ой, квѣти-ж моѣ, квѣти моѣ, квѣти!
Де-же я вас маю перед соненьком дѣти? —
Ой, поклади нас в свѣтлоньцѣ та на полицѣ,
Та підливай ѣх медом и пивом в скляницѣ. —
Нѣж малаби я ним зѣленько підливати,
Волѣлаби я ним маменьку на повати;
Бо тее зѣля зівяне а ще крашче буде,
Матѣнонька умре, а уже друга не буде,

Хоть она буде, то ўже буде студененька,
Не пристане она до моего серденька! —

17.

Уже Ѣвасенькови в намастиреньку звонят,
Ой уже и на нас сусѣди говорят.
Встала поповичка в печи затопила,
Свого синонька Андруся не будила. —
Прийшла поповичка Андруся будити,
Не могла через кровцю переступити.
Скоро поповичка на ту кров ступила,
Зараз она и на порозѣ умлѣла. —
Ой, взяли слуги за попоньком кликати:
Ой, иди попоньку поповичку підняти! —
Не йшоў попонько поповичку підняти,
Но сѣў на коника Теклѣ здоганяти.
Догонили Теклю на тисовім мостѣ:
Вертай, вертай Текльо до свекрохи в гостѣ!
Переплила Текля як бѣлое гуся; —
Десь подѣла Текльо попового Андруся?
Перевели Теклю без Пожарске поле, —
Теклина матенька йдучи у млѣвае,
Теклині слѣдоньки кровця заливае.
А Теклин батенько у намастирь входит,
Пана Забійського на таляри просут:
Рач пане Забійській сто талярів взяти,
Тилько ми не руч Теклѣ головки стяти. —

Я не рачу сто Талярів взяти,
Я не ручу Теклѣ головки стяти,
Тилько ручу Теклю живцем закопати.
Привели Теклю над Андрусеву ямку:
Я Андруся не любила з Андрусем не ляжу.
Привели Теклю над Ѣвасеву ямку:
Я Ѣвася полюбила, и з Ѣвасем ляжу.

18.

Ой, вилетѣў сокіл та з лѣса на поле,
Ой, сѣў собѣ сокіл на високій горѣ,
А з гори політѣў на високу сосну,
Вѣтер повѣває, сосна ся хиляє:
Не хиляй-ся сосно бо-й так менѣ тоскно!
Ой вдарила стрѣлка з високого неба,
Кого-ж она ўбила? — Вдовиного сина! —
Не-ма кому дати до матеньки знати,
Щоби прийшла мати сина поховати. —
Ой, надлетѣли три зазуленьки,
Всѣ три просивеньки, та всѣ три смутненькі.
Ой одна упала по конець головки —
А друга упала по конець ніжочок —
А трета упала по конець серденька —
По конець головки-то мати старенька,
По конець ніжочок — сестричка рідненька,
По конець серденька-то его миленька.
Де матенька плаче, кровавая рѣчка,

Де плаче сестричка, слѣзная кирничка,
Де плаче миленька, сухая стеженька.
Бо матенька плаче, від року до року,
А сестричка плаче, лиш си нагадає
А миленька плаче, иншу гадку має,
Иншу гадку має, о иншім гадає, —

19.

Насунула хмара с Підгіря,
Надлетѣў сокіл с Поділя,
Козак ся питаў сокола:
Чи не буваў ти в далекім краю?
Чи не чуваў ти о якій новинѣ?
Чи не тужит дѣвчина по менѣ? —
Ой тужит, тужит, на ліжку лежит,
Правоў ся ручкоў за серце держит. —
Прилетѣў сокіл, та-й промовляє:
Радуй-ся дѣвчино, гість до тебе йде!
А дѣвчина ся урадовала,
Своѣй челядоньцѣ свѣтелце дала:
Свѣти челядонько як в день так в ночи,
Най я ся надивлю милому в очи,
Ой, чи не змарнѣў з Уманя вдучи...
Ой, змарнѣў-єм, змарнѣў, дѣвчино змарнѣў,
То все через тебе щом тя невидѣў! —

20.

Ой дуброво, дубровонько!
Та доброго пана маєшь,
Що ся в однім року
Трома барви приодѣваєшь; —
Одна барва зелененька,
Всему свѣту миленька.
Друга барва жоўтенька,
Всему свѣту сумненька.
Третя барва бѣленька,
Всему свѣту студененька.

ЛЕЛЬЯЛЬНА ПЬСОНЬКА.

Ой, ходит Сон
Коло вікон,
А Дрѣмота
Коло плота;
Питає-ся
Сон Дрѣмоти:
Де будемо
Ночувати? —
Де хатонька
Тепленькая,
Де дитинонька
Маленькая. —

II. ОБРЯДОВІ ПѢСНѢ.

А. КОЛЯДКИ.

(Від Калушѣ зібраў Д. Вагилевичь.)

1.

Ой! у садоньку павоньки ходят,
Павоньки ходят, пѣренько ронят.
Ходит за ними красна дѣвонька,
Пѣренько збират в рукавець кладе,
З рукавцє бере на столик кладе,
З столика бере вѣночок плете,
Все примѣрєє на головоньку;
Диви-сє ненько, чи оздібненько? —
Пійшла дѣвчина рано по воду.
Та сходили-сє буйні вѣтрове,
Буйні вѣтрове, шайні дожцове,
Шайнули вѣнком під крутий берег,
Під крутий берег в глубокій дунай.
Плине вѣночок крайом Дунайом
А вна за нею все берегою,
Та издибає три рибареве,
Три рибареве панскіѣ слуги:

Май-біг, помай-біг три рибареве,
Три рибареве, панскіѣ слуги!
Ци не стрѣчали, ци не спіймали
Павляний вѣнок чистий бервѣнок? —
Ой ми стрѣчали тай ми спіймали,
Та що нам буде за переємец? —
Одному буде золотий перстень,
Другому буде хустка від боку
Третому буде сама молода
Сама молода та як ягода. —

2.

А з гори, з долу вѣтер повѣваў
Дунай висихаў, зѣльом заростаў,
Зѣльом трепѣтьом вшеляким цвѣтом —
Дивноє звѣрє спасає зѣлє,
Спасає зѣлє сивий оленець,
На тім оленци пядесять ріжків
Пядесять ріжків, єдин тарелець,
На тім тарелци золотий стільчик
На тім стільчику чемний молодець
На гусли грає, красно спѣває. —
Надійшоў д нему батенько єго:
Ти сину сидишь, а нич не видишь,
Турки, Татари Підгіря взяли,
Полон забрали долѣв пігнали.
Сѣдлай ми тату коня бистрого,

Злагодь ми тату меча острого;
Най я поѣду Турки догоню,
Моє Підгіря назад обороню,
Назад оберну красче осацу,
Ой як догониў та-й ѣх розрониў,
Своє Підгіря назад обернуў,
Назад обернуў красче осадиў. —
Ой, осадиў він три села людьми:
Ой, та єдно село старими людьми
А друге село парубочками
А трете село дѣвчиноньками;
Старіѣ люди усѣм судили,
А парубочки в війську служили
А дѣвчиноньки шитоиьки шили.

3.

Та вжеж до тебе в рік Біг приходит,
В рік Біг приходит три товаришѣ.
Первий товариш ясне сонѣнько,
Другий товариш та бѣлий мѣсєць,
Третий товариш та дробен дожцик. —
А що-ж нам рече первий товариш?
Первий товариш ясне сонѣнько:
„Ой як я зійду разом з зореми,
Та врадує-се весь мір на земли,
А що-ж нам рече другий товариш?
Другий товариш та бѣлий мѣсєць:

„Ой як я зійду темноѣ ночи,
Та врадує-се весь мір на земли.
А що-ж нам рече третій товариш?
Третий товариш та дрібен дожщик:
„Ой як я зійду разом з зорєми,
Та врадує-се жито, пшеницє,
Жито пшеницє, всєка пашницє;
А як я зійду мѣсєцє Мая,
Та врадує-се весь мір на земли... —

4.

Ой в горѣ, в горѣ, в шоўковій травѣ,
Та в тій травици стоѣт наметєц,
На тѣм намѣтци золотий стільчик;
На тім стілчику можний панонько,
Двома орѣшки да цитаючи,
Трома яблучки підкидаючи;
Вицитаў коня та с під короля,
А в того коня золота грива,
Шоўковий хвостик срѣбні копита; —
Шоўковий хвостик слѣд замѣтає,
Срѣбні копита кремѣнь лупают,
Кремѣнь лупают церков муруют,
Муруют же ѣ с трома верхами,
С трома верхами, з двома віконци. —
В одно віконце изходит сонце,
В друге віконце мѣсєць заходит,

А в райскі дверѣ сам господь ходит,
Сам господь ходит, службоньку служит,
Службоньку служит, найперше Богу,
А по Богови божой матери,
А по матери господареви. —

5.

Ой рано, рано куроньки пѣли,
Ой а ще раньше наш панонько ўстаў
Ой устаў, устаў три свѣчи зсукаў. —
При однѣй свѣчи личенько ўмиваў,
При другій свѣчѣ шатоньки ўбераў,
При третій свѣчѣ коники сѣдлаў,
Ой сѣдлаў, сѣдлаў, в поле виѣжцаў,
В поле виѣжцаў, с коньом розмовляў:
Ти коню сивий будь ми щесливий,
Будь ми щесливий на три дорозѣ,
На три дорозѣ та-й у три землѣ;
Одна дорога та в Волоськую,
Друга дорога та в Нѣмецькую,
Трета дорога та в Турецькую.
З Волощини йде волики веде,
З Нѣмеччини йде коники веде,
З Туреччини йде грошики несе. —
Та воликами на хлѣб робити,
А грошиками війску платити,
А кониками з військом ся бити. —

6.

Ой из за гори, за зеленоѣ
Виходит же нам чорна хмаронька,
Але не єж то чорна хмаронька.
Але но єж то Напередовець,
Напередовець красний молодець,
Заперезаў-се чорноў ожиноў,
За тоў ожиноў та три трубоньки;
Одна трубонька та роговая,
Друга трубонька та зубровая,
Трета трубонька та золотая.
Та як затрубит у роговую,
Урадує-ся вся звѣрь у поли;
Та як затрубит а в зубровую,
Та врадує-се ўся риба у водѣ;
Та як затрубит а в золотую
Та врадує-се ўвесь мір на земли. —

7.

Була в батенька нова свѣтлонька,
А коло неѣ садок саценний,
Садок саценний злотом ряшений,
А в тім садочку зелене вино. —
Стереглаж єго красна дѣвонька,
Та стерегучи шитѣнко шила,
Шитѣнко шила твердо успула:

Та надлетѣли райскі пташеньки,
Сѣли унали на злоту рясу,
А злота ряса та зазвенѣла,
В тім сє дѣвонька з сну пробудила:
Ой, гушу! гушу! райскі пташечки,
Не вам то батько садочок садиў,
Садочок садиў, все злотом рясиў,
Зелене вино самѣй надобно;
Маю братѣнька на оженѣню,
Сама молода на відданѣню. — *)

Б. ГАГІЛКИ.

(Від Золочева.)

1.

Воротаре, воротаре,
Вітвори воротонька! —
А хто воріт кличе? —
Князеві служеньки. —
А що за дар везут? —
Яріѣ пчолоньки. —
Ой щеж-бо нам мало. —
А ми вам додамо. —

---

*) Примѣри: Пѣсни малороссійскія изд. Мих. Максимовичь. Москва 1827.

А що-ж нам додасте? —
Молоду дѣвоньку
В рутянім вѣнонькy. —

2.

Ой Данчику, Бѣлоданчику!
Поплинь поплинь по Дунайчику,
Росчеши коси росі,
И чорненькіѣ брови;
Возьми-ся за під боки
Покажи своѣ скоки
Возьми-ся за під вижки,
Шукай собѣ товаришки,
Вибери собѣ другу
З калинового лугу.

3.

Ой нѣхто там не буваў
Де се явір розвиваў,
Ой яворе яворонькy зелененькій! —
Два мѣсяцѣ ясних,
Два парубки красних,
Ой яворе яворонькy зелененькій! —
Ой, єдин ми красний
В селѣ Ивасенько! — Ой яворе — — —
А другий ми красний
В селѣ Миханенько! — Ой яворе яворонькy — — —

* *
*

Ой нѣхто там небуваў
Де сє явір розвиваў — ой яворе — — —
Двѣ зороньцѣ ясних
Двѣ дѣвоньцѣ красних. Ой яворе. — —
А єдна ми красна
В селѣ Оленонька — ой яворе — —
А друга ми красна
В селѣ Кулинонька — ой яворе
А на Ивасеви
Вишита сорочка — ой яворе — —
Ой хто-ж то му вишиваў?
Прокопова дочка. — Ой яворе — —
А на Оленоньцѣ
Трясущий вѣночок — ой яворе. — —
Ой хто-ж то ѣй куповаў
Степанів синочок — ой аворе — —
А на Миханеви
Вишита сорочка — ой яворе — —
Ой хто-ж то му вишиваў
Андрѣэва дочка — ой яворе — —
А на Кулиноньцѣ
Трясущий вѣночок — ой яворе — —
А хто-ж єго куповаў
Миронів синочок. Ой яворе. — — —

В. ЛАДКАНЯ.

(Від Перемишля.)

1.

(Коли брат княгини косу росплѣтає.)

Треба косу росплѣтати,
Треба вѣнец закладати. —
Пійшла княгинойка,
Пійшла Горпинойка
До городейка
Бѣлими ножейками,
Рѣже барвѣнок
Собѣ на вѣнок
Бѣлими ручейками;
Прийшла до неѣ
Матинойка єѣ:
Що робиш дитинойко? —
Рѣжу барвѣнок
Собѣ на вѣнок,
На свою головойку.
Ой чи-ж я тобѣ,
Моя матинойко!
Не била вигіднейка?
Шо ти мя даєш,
Ти мя силуєш,
А я ще молодейка
Не дуже розумнейка. —

Ой я тя даю,
Я тя силую,
Зо своѣй головойки,
З люцкоѣ обмовойки.

2.

(При вѣнкоплетинах.)

Е у лузѣ калина
Бѣлим цвѣтом зацвила:
Пійшли ей дружки рвати,
Не дала ся ўломати;
Пішла Горпинойка,
Пішла Княгинойка
Наломила си квѣту,
З калинового цвѣту;
Прийшла до свѣтлойки
Межи красні дѣвойки,
Поставила на столойку
Протів свого личейка,
Питала ся батейка:
Ци буду я такая
Як калинойка тая? —
Будеш дитинойко будеш
Поки у мене будеш;
А як від мене пидеш
Спаде красойка с тебе

Из тебе молодоѣ,
Из косойки жоутоѣ. —

3.

(Сиротиньская.)

Вийди Маланойко молодейкая
Подиви ся всюденейко:
Ци не стоѣт твій батейко
У которого порожейка? —
Ой! знаюж бо я знаю,
Що батейка не маю;
Пішлю ворону
В чужу сторону
По свою родинойку;
Пішлю зазулю
В сирую землю
По своего батейка. —
Ворона летит
Вѣсти приносит:
Буде ту родинойка.
Зазуля летит,
Вѣсти приносит:
Не буде твій батейко;
Сира землейка,
Тяжкіѣ дверейка,
Годѣ ѣх вітворити.

Анѣ оконця,
Ясного сонця
На тебе ся подивити.
Юж мій батейко
Мій соколейко
Перед милим Богом стоѣт,
Вѣрне ся Богу молит:
Спусти-ж мене Божейку!
З неба на землейку,
Няй-же ся подивлю
На своє дитятойко.
Ти душейко благая!
Тебе там не потреба;
Мае она там дружейки
Вѣрніѣ услужейки,
Они єй вѣнец нарядят,
На посаг посадят,
Нарядят як панятойко
Посадят як сиротойко! —

4.

(Від Стрия.)

Просила Горпинонька
Своего батенька:
Батенько мій любий!
Заперай воротенька,
Не пусти кнеженька,

Не пусти Василенька. —
Дитинонько моя люба!
Як го не пускати?
Коли він се просит
Коли він се стелит,
Хмелем коло двора,
Бервѣнком коло стола,
Соколом за столом.

5.

(Сиротиньская.)

Кнегинѣ матиночка
В перед Бога стоѣт,
На охрест руки держит,
Бога се просит:
Спусти мене боже!
Над село хмароў
А в село дрібним дожцам,
Ясним сонцем воконцем;
Ней-же я се подивю
Чи красно дите ўбрано? —
Убрано як панетко,
Посацено як сиротетко. —

6.

Сѣяла кнегинонька долю
Стоячи над водою:
Плини доле з водою,
Я поплину с тобою,
Там ми си спочинемо
Тай листє попищемо
До мами пішлемо,
Ней-же мама знає,
Що мене малу дає
Не научивши мене,
Всекоѣ роботи;
Научет мене люди,
Тогди мамѣ жель буде.

7.

Вода луженьки забрала
И камѣнє дрібненьке,
Лиш єдного камѣнє не брала,
Що дѣвчина на нѣм стояла,
Росу косу чесала:
Не пади, коса, на камѣнь,
Но пади, коса, ў зѣльничок;
Бо на камени зсѣчеш-се,
А ў зѣльничку приймеш-се. —

8.

Просила кнєгинонька
Своєго братечка:
Братчику-ж мій любий!
Сѣдлай кониченька,
Ѣдь у чистоє поле
По стадо вороноє,
Зажени-бо єго
До зѣльника мого,
Ней зѣле випасе
И на копитах винесе:
Конѣ моѣ вороніѣ
Витопчѣт зѣлє моє
Ней сє по минѣ не зістає,
Подружичкам на радости
Матѣночцѣ на желости;
Бо що матѣночка глєне:
А деж тото дитєтичко,
Що садило зѣлєчко! —

9.

Мовила, говорила
Ярая пшеницє:
Не подоба моя
У стозѣ стояти,
Але подоба моя
У короваю розростати. —

Мовила говорила
Червона калина:
Не подоба моя
У лузѣ стояти,
Але подоба моя
У короваю сияти. —
Де ти калино росла?
Що-сь така красна,
Тонка, висока
Листьом широка?
У лузѣ при кирници,
При студенній кирници,
Від вѣтру буйненького,
Від дожцу дрібненького,
Від сонце ясненького!
Десь дѣвчино росла?
Що-сь така красна? —
У тата в холодочку,
При солодкім медочку! —

(Від Бережян.)

10.

(Коли на посаг садят.)

Злетѣли два ангели з неба
Ой, сѣли, пали Марисоньцѣ на подвѣре,
А з подвіре в застіўное віконце

А з віконце на тисові столи,
А з столів на лѣнніѣ обруси,
А з обрусів на пшеничні хлѣбове,
А з хлѣбових на румене личенько,
А з руменого личенька на барвѣнковий вѣночок,
А з вѣночка на мушлѣновий рубочок. —

11.

(При вѣнкоплетинах.)

Надлетѣло потетко це, це, це!
Сѣло собѣ в віконенько шчебече —
А за столом паненочки глаголет,
Марисоньцѣ вѣночок лагодет. —

12.

(Мѣщаньска — коли ѣдут до молодоѣ в недѣлю.)

Ѣдьмо, поѣдьмо
Польом, болоньом
Пѣском, камѣньом —
Пѣсок буде шумѣти,
Камѣнь буде дуднѣти;
Вчуют нас люди,

Славно нам буде,
Вчуют селяне
Що ѣдут мѣсчане. —

13.

(При вѣнкоплетинах.)

Вѣнку, мій вѣнку
З кресчечого барвѣнку,
Єном те еден вила,
И том те не сходила;
В суботу по полудни,
В недѣлю всю дниноньку,
В понедѣлок годиноньку;
Далабим те малювати,
Шчоби в тобѣ погуляти,
Далабим те золотити,
Шчоби в тобѣ походити. —

(Від Коломиѣ.)

14.

(с кінця вѣсѣля,)

Лежели берви бервѣнкові —
Благослови Боже,

И ти божая мати,
Деревце убирати! —
Райскоє деревенько.
Перед райом стояло
Та в рай се похилєло,
Тай сильненько зацвило. —

15.

(Коли деревце убирают.)

Колесом, колесом в гору сонце йде,
В нашой Марисечки рай се ве;
Марисечко дѣвочко хто-ж тобѣ той рай даў? —
Даў менѣ Біг и батенько мій. —

16.

(Коли отець княгинѣ вѣнец наряцає.)

Не папороть паде,
Отец вѣнок кладе
Бѣлими рученьками,
Дрібними слозоньками. —
Розшѣйнули-се оси,

Покотили-се коси,
З близка-се кланеючи,
Отцеви матѣночцѣ дєкуючи. —

17.

(Коли вѣсѣлє відійде до Князя, свахи спѣвают.)

Встаю я скоро свѣт,
Педивлю-се на подвіре, леше слѣд
Де кованѣ залубницѣ стояли,
Де воронѣ конички ірзали,
Тотѣж мою Марисечку взели. —
Чи я тобѣ мамко не дитєтко?
Шчо ти мене даєш прічки,
Протѣв темноѣ нічки. —
Дай-же менѣ мамко соло вєтко,
Аби менѣ раненько шчебетало,
Щоби мене раненько пробуцало;
Бо чужая матѣночка не збудит,
Хиба піде до сусѣди посудит:
Отиж моя невѣстицє такая
Як у лѣсѣ колодицє гнилая.

18.

(Коли перемѣтку наряцают.)

Летѣла бѣла пава,
Всѣ дѣвки поминула

Леш на марусечку ўпала:
Розмишлей собѣ,
Чи не жель тобѣ?
Молода Марисечко! —
Всѣ дѣвки грают,
Коси всѣ мают,
А тебе не приймают.

(Від Золочева.)

19.

(Короваєви.)

Ой раюж, мій раю
Пшеничний короваю!
З семи кирниць водицє
З семи стогів пшекицє. —

* *
*

А в нашоѣ печи
Золотіѣ плечи.
А срѣбніѣ крила,
Щоб коровай гнѣтила. —

20.

(В четвер при вѣнкоплетинах.)

По під садочок по під вишневий зелений,
Туди-ж ми ѣхаў молодий Василенько,

Изняў шапочку изняў и слухаў:
А яж-то мовиў, шчо зазуленьки ковали,
А то паняночки вѣночки вили й спѣвали.

21.

(На предани.)

По під гай зелененькій
Паў снѣжок молоденькій,
Там куноньки походили.
Слѣдоньків наробили.
Слѣдом матѣнонько, слѣдом
За своєю донькою,
Дай-же ѣй Боже де послѣдити,
З собою до дому взяти.
Вийди Марусенько вийди,
Може ти є кривдонькою
Возьмемо тя назад з собою. —
Нема Марусеньки дома,
Пішла спати в солому.
А в якую? — в ячмѣнную. —
А в чию? — в сусѣдную! —

СКЛАДАНЯ.

Як в мѣю так пѣю.

приповѣдка народна.

ЗГАДКА.

Заспѣваю що минуло,
Передвѣцкій згану чяс,
Як весело колись було
Як то сумно нинѣ в нас!

Святовида [1]) лиця ясні
За Лабою [2]) Славлян чтиў,
Купайловий [3]) танок красний
Царинами вѣтром спѣў. —

Гай ся на честь гарной Лади [4])
Пѣньом дѣвиць розлягаў,

---

1) Святовид, бог Славлян надлабских и надбальтицких виображающий сонце. —

2) Лаба Albis fluvius. —

3) Купайло, бог Плодів земних. Опис обрядів Купайлових найдеш кромѣ инших в Исторіи Малой Россіи Дм. Бантыш Каменского Ч. III. стр. 84. прим.

4) Лада, бог милости, ладу и женидби або весѣля; доси у нас пѣсни весѣльні зовут ся ладканя.

Мір в подяцѣ для Коляди [1])
Веселячись снопи клаў. —

Над ярою Волтавою [2])
Суд Любушин [3]) мир даваў,
Над Днѣпром славотицьою
Так Ярослав ся вславляу. [4])

По за бѣлими водами
Бѣлий гнѣздо орел виў;
А рускими сторонами
Звін вѣчовий гомотѣў. —

Новгорода сила й слава
Свѣтом цѣлим зголосла,
Києва золота глава
Під небеса ся звела.

Слави дочка величана
На свѣт цѣлий сияла

---

1) Коляда бог миру, й пировайя.

2) Волтава рѣка у Ческій земли Moldau Fluß.

3) За Княгини Любуши споминают-ся первий раз у Чехів desky prawdodatne зри Kralodworský rukopis: Šaud Ljbušin.

4) Ярослав Володиміровичь (1019) зчиниў зберку прав руских знакому під именем Правди руском. —

Пѣснь Люмира пѣснь Бояна [1])
Голосиѣсше ѣй гула. —

Нинѣ думка йде сумненько
Темним лѣсом гомонит,
За Дунай, за Днѣпр туженько
Згадка журна лиш летит.

По над Днѣстра берег крутий
Гамор галичь розлягат —
Там сум душу хапле лютий
Б безвѣсть гадка пропадат. —

Городища де бували
Днесь могили ся звели,
Богів храми де стояли
Грехіт мохи поросли. —

По за води по за тихі
З Славоў гаразд пробуваў —
Загудѣвши вихорь лихий
И слѣди их позмѣтаў! —

---

1) Люмир и Боян пѣвцѣ стародавной Славлянщими — сей на Руси той у Чехів — зри Слово о полку Игоря-и Kralodworsky rukopis.

Красна Ретраз Арконою [1])
Пилом вѣчним припали,
Дѣти вѣрні з матерьою
Десь в безвѣстьох изчезли...

Де ворони ся злѣтают
Колись славний стояў тин [2])
Тяжкі мраки днесь лягают
Як на ногах татарин. [3])

Щасте гаразд з під могили
Гомонем лиш залѣтат;
Як Славляне колись жили
Журна думка лиш з гадат;

Из Русина щирой груди
В побратимий летит край,
Побратимі де сут люди
По за Вому за Дунай. —

Руслан Шашкевичь.

---

1) Преславни городи у Славлян над нинѣшним морем Балтицким.
2) Твердогород, замок.—Примѣри: Милятин Гусятин, Рогатин, Чорнятин, Славетин и м. и.
3) Повѣдают люди, що Татари вертаючи с полоняним міром у свійню, коли ставали на нічлѣги повязаним полоняницям лягали на ноги, щоб не поўтѣкали. —

ПОГОНЯ. *)

Чи то сокіл пташку жене?
Чи то буря хмару несе?
Чи люта цума летит?
Нѣ!... то Козак конем садит!..

Гуляй вороненькій гуляй
Врага постигай!
Відобємо дѣвчиноньку
Пана твоєго сестроньку.

Як прилетишь поздоровит,
И поплеще и промовит,
Погодує тя рукою,
Рученькою бѣленькою,
И напоѣт тя водою
Водонькою студенною,

Гуляй, гуляй на всѣ сили!
Чрез болота, чрез могили,
Чрез дуброви, через луки!..
Потаньцюєм с Татарином!
Непагрѣю-сь вражим сином
Як попаду в мои руки
Скоро блпену му шаблею
Розільецця бѣс мазею! —

*) Посля народноѣ казки.

На ту правду забожиў-ся...
А зогнувши-ся дугою
До коника приложиў-ся
Шпаркоў полетѣў стрѣлою.

Анѣ его не спиняє
Рів анѣ могила
Вѣтром их перелѣтає
Якби мара го носила.

Куда гонишь бѣсноватий!..
Свѣт вже смерком почорнѣў,
Сумненько пугач запѣў
Нѣ там людей, нѣ там хати! —

Блуд ту свище, туман грає,
В густі лѣси заведе;
Козак на се не зважає
Гомонит си та й жене.

Станоў-к земли припадає,
Послухати де дудпит,
Знов на верх ся вихопляє
Бистрим соколом летит.

И счез стрѣлоў в густій мрацѣ
Дудонь замоўчає,
Може лѣг вже де в байрацѣ
Тай воўк доѣдає.

Де-сь поѣхаў ти козаче?
Темно тихо и страшненько, —
Чясом лиш ворон закряче
Закряче сумненько. —

* *
*

Чи то вірли крильми бют-я?
Чи зірки сияют?
Нѣ!.. то Козак з врагом трут-ся
Мечами блискают.

Та вже Татар утомиў-ся,
К земли сильно вдарен паў...
Ще раз двиг-ся роз-яриў-ся
И дѣвчинѣ необачній
Головоньку з плеча зняў

И кунуў-ся мов звѣрь лютий
Козак сильний на врага,
Грудь росколоў, щоб добути,
Серце диве Татара.

Завѣз сестру до домоньку,
Поховаў ю у садочку,
Посадиў над неў руточку,
А в головках калиноньку.

Сам затужиў тай заплакаў
Тай стаў-ся сумненьким,

Тай затужиў тай заспѣваў
Голосом михеньким:..

„Якби я в сей сторононьцѣ
Якби я безрідний жиў
Батько ненька в могилоньцѣ
Тай сестрицю враг вмертвиў.

Ходѣм коню в чужиноньку
Думочку думати,
Ходѣм коню на Украйноньку
Степами блукати. —

Руслан Шашкевичь.

ДВА ВѢНОЧКИ.

По під гайом зелененьким
Чиста рѣчка тече,
На яворѣ зелененьким
Соловѣй щебече;

Сидит дѣвчя над рѣчкою
Два вѣночки ўвила,
И ручкою бѣленькою
На воду пустила.

Один вѣнець з барвѣночку,
А другий з рутоньки,
Один вѣнець Козаченька
Другий дѣвчиноньки.

Поплиў вѣнок из барвѣнку
Воўня го сѣпає
А остаў ся из рутоньки
Бо берег спиняє...

„Поѣхаў мій Козаченько
В далеку дорогу,
Мене лишиў молоденьку
Самую небогу!

Верни-сь вѣнку из барвѣнку,
Приплинь к береженьку!
Верни-сь милий з Украѣни,
Пристань ко серденьку!..

Колиж вѣнку из барвѣнку,
Сплинешь к береженьку?
Коли вернешь з Украѣни
Милий Козаченьку?....

Заковала зазуленька
В гаю в середнѣ,
Аж ся стало страшно, сумно
Молодій дѣвчинѣ: —

— „В Украѣнѣ на могилѣ
Зацвила калина,..
Там лежит твій Козаченько,
Бѣдна сиротина!

А коли ся води вернут
Що за сѣм лѣт ўплили
Тодѣ верне-сь з Украини
Козачок твій милий. —

Ярослав Головацкій.

РОСПУКА.

По за тихими водами
Сумно тай смеркло-ся;
О як голос меж горами
Щастє розбило-ся!

Летит ворон чорнокрилий —
За ним загудѣло;
Щастє моє гаразд милий
На вѣки знидѣло. —

Тяжко голубу малому
Гори перебити,
Ой ще тяжче безродному
На сем свѣтѣ жити.

Ти зазуле сивенькая
Закуй ми сумненько
Най роспука тай лютая
Вирве ми серденько. —

Руслан Шашкевичь.

БЕСНІВКА.

Цвѣтка дрібная
Молила неньку
Весну раненьку:
„Нене рідная!
Вволи ми волю,
Дай минѣ домо;
Щоб я зацвила,
Весь луг скрасила,
Щоби я була
Як сонце ясна,
Як зоря красна,
Щобим згорнула
Весь свѣт до себе!“
— „Доню голубко,
Жяль минѣ тебе
Горная любко,
Бо вихорь свисне
Мороз потисне,
Буря загуде;
Краса змариѣе,

Личко счорнѣє,
Головоньку склонишь
Листоньки зронишь,
Жяло серцю буде. —

Руслан Шашкевичь.

МАДЕЙ.

На високій чорногорѣ
Буйні вѣтри вѣют,
Но зеленій полонинѣ
Сѣри воўки виют;
Тисяч коней вороненьких
В байраках ирзає,
Тисяч гарних ледѣників
Коники сѣдлає.
А ватажко сивий Мадей
Зморщиў густі брови
Чорні очи заблищяли
Та жаждою крови. —
По верх коней ясно-барві
Прапори сияли
Байраками и дебрами
Ратища мелкали: —

* *
*

Мрачно, скучно по майданѣ,
Нітьма-ся черніє.

Огнѣ горят по шалашѣох,
Лехкій вѣтер вѣе
Мадей велѣў чятовати
Густаю дебрею;
Гоміи далеко клекоче:
„Вертаймо Мадею,
З верх Бескида глухий дубот,
Бором ся шибає,
Тѣмою вихром ѣдут Угри
Дебрь ся улягає. —
„Нѣт вертать-ся сив Мадею
С соромом до дому;
Глухоў пущеў темноў ночеў
Блудити по лому;
З безчестними оченьками
Ясне сонце зрѣти,
З безчестними губоньками
Богу ся молити;
Кіньми зорю долиноньку,
Засѣю стрѣлами,
Переломлю вражі тучи,
Пролю кровѣ рѣками! —
Та вже сива бородонько
Не тобѣ ся бити —
Під зеленоў муравонькоў
В деревищи гнити;
Не тобѣ ўже сиру землю
Тулами стелити,
Не тобѣ ўже вражу кровцю
Ратищом точити. —

* *
*

Трублят роги жубровіи,
Сумно конѣ рзают,
Шумят тучі срѣбних стрѣлок
Та мечи брящают. —
А з байрака летит шпарко
Остроє ратище,
Заточиў ся під Мадейом
Кінѣ на колодище...
Люто кликне сивий Мадей
А дебрѣ заклекоче —
Воўком верже-сь в вражі тучи
Зубми заскрегоче.
Куда мелькне ясним мечем
Кровѣ рѣкою точит,
Куда ратищом засвище
Кінь ѣздця волочит. —
И рев лютший, мрак темнѣйший
По сирѣм Майданѣ...
Звонят конѣ брящят мечи,
Тьмют стрѣли каляні. —
А з Мадея девять стрѣлок
Ссут кровцю теплую,
З бѣлих грудей три ратища
Влекут ся землею. —
Сивий Мадей утомиў-ся
И ноженьки мдлѣют,
З слѣдів кровця виступає
Груди-ся чорнѣют. — —

Вежеж за шию ужеўками
К мажи привязаний,
За рученьки и ноженьки
Вкований в каидани. —

* *
*

Вилетѣла зазуленька
Сѣла на тополи —
Заковала жялібненько
Мадей у неволи. —
Ой, зазуле сивенькая!
Не ковай сумненько,
Не задавай серцю тучи
И так менѣ тяженько!
Ноги зелѣзо зриває
И в руки-ся ўѣло,
Кровцьоў груди обкипѣли
Тѣло почорнѣло. —
Моѣ други бѣлогруди
В Бескидах дрѣмают,
А ворони чорні крячут
Кровцю попивают!
Моѣх вѣрних ледѣників
Кости ся бѣлѣют
Сѣрі воўки стѣкают-ся
Трупи рвут и виют! —
Ой, полети коваючи
За темненькі звори,

На зеленій лѣвадоньцѣ
Бѣлѣют ся двори;
Не кажи рідному сину
Що мя, уковали;
Лише мене на вѣсѣле,
На силу призвали,
З студеноѣ кирниченьки
Медом упоѣли,
А під зимну колодоньку,
Снати положили. —

Далибор Вагилевичь.

ТУГАЗА МИЛОЮ.

Из за гори из за лѣса
Вѣтрец повѣвае,
Скажи, скажи тихий вѣтре
Як ся мила мае?!

Чи здорова чи весела,
Личко румяненьке
Чи сумуе, чи горуе
Чи личко блѣденьке

Бо я тужу, бо я плачу
Слозами вмиваюсь,
Веселоѣ годиноньки
Вже не надѣваю-сь!

Кобй менѣ крильцѣ мати,
Соколом злетѣти,
Тяжку тугу из серденька
При милій розбити!

Ой лѣтаў-бим ой лѣтаў-бим
Що день и що ночи,
Щоб ся милій у сивеньки
Надивити очи.

Ой лѣтаў-бим, ой лѣтаў-бим
Заряму ясними,
Щоб менѣ ся натѣшити
Ручками бѣлими.

Ой лѣтаў-бим, ой лѣтаў-бим
Свѣтом бѣлесеньким,
Щоб менѣ ся натѣшити
Личком румяненьким.

Ой лѣтаў-бим, ой лѣтаў-бим
Вечером тихеньким,
Щоб менѣ ся натѣшити
Ходочком дрібненьким.

Ой лѣтаў-бим ой лѣтаў-бим
Лѣсами горами,
Щоб менѣ ся натѣшити
Милими словами.

Ах я бѣдний нещасливий
Да й крилець не маю,
Сохну, чяхну в далечинѣ
Всяк день умираю!

Руслан Шашкевичь.

СУМРАК ВЕЧЕРНИЙ.

Сонце ясне померкло, свѣт пѣтьма насѣла,
В ширь и вздоўж до окала сум ся розлягає,
Чагарами густими тьма воўків завила,
Над тином опустѣлим галок гамор грає;

Там нещасен думаю тяжка мовь могила
Серед степу о північ сумненько думає.
Згадка в души печальній тужно згомотѣла,
Бо сплинули радощи, як Днѣстер спливає!

Нависло ясне небо чорними хмарами,
Тяжкими гузті бори склонили-сь тугами,
Зойкнули дуброви и лѣси застогнали.

Весело ми стоў гудьбоў, тай с тими лѣсами,
Мило ми з буйним вѣтром, з блудними марами,
Студенна тая доля к серденьку при пала. —

Руслан Шашкевичь.

ЖУЛИН И КАЛИНА.

Казка.

Глухо, тихо до окола
Всьо в темку счезає,
По над Днѣстром по над бистрим
Сив туман лягає,
Лиш далеко в густих корчох
Тлют воўчі зірницѣ
Лиш далеко очаретом
Сверкают лучницѣ. —
Жулин блуден самооден
Обманцями ходит,
Чероз густе хаще дреся,
Болотами бродит,
Ходит, гонит, не тямит-ся,
Облудом, піть мою,
Шум и закрут у головѣ,
Шибає-сь собою. —

И спинiуў-ся на березѣ,
Головочку склонiуў
И тяженько задумаў-ся,
И сльози не вронiуў...
Румяное лице зблѣдло.
И губи зiвяли
Серце его в горованю,
И душа в печали;
И кленучи сам собою
Взяў-ся нарѣкати:
„Проклятая розлучнице!
На що свѣт вязати!?
Розiгнала-сь дрiбнi дѣти...
На що-сь мя зводила?!
Через тебе лишiуў милу.
Ти мя спечалила —
Буў-ѣм тобѣ все вѣрненькiй
Згадуваў гадочки —
Все пропало, минуло-сн,
Заростут стежочки.
Ти не була менѣ щира
К собѣ-сь припацала,
Як роздаў-ѣм срѣбло. злото,
З мене-сь ся смѣяла. —
У грудь нинѣ роспукою
Печаль ся копае,
Ах змарнѣў-ем, почорнѣў-ем
Серце ми ся крае! — —
Чи я хоцу, чи я ляжу
Житьом проклинаю,

Бѣдне серце зайшло кровю
Сльози проливаю!
Щасте знило мир розбиў-ся
Лиш менѣ тужити
Лутче гнити в сирѣй земли,
Як під сонцем жити! —

* *
*

А по Днѣстру бют воўноньки
В крутім береженьку
Ватра верх воўнь розляла-ся
Скрізь пітьму темненьку
Сині тумани димять-ся,
А з ватри хилит.ся
Гарна дѣва, круглолиця
Єй свита ряснит-ся...
Красне личко блѣденькое
И очи чорненькі —
Розсипают-ся густенько
Косоньки жоўтенькі —
Клекотят воўноньки бистрі,
Глухо тихо бют-ся
По верх воўнь тумани синѣ
Ватроў зливают-ся...
Жулин руки звѣў злегонька,
Лице ростлѣває,
К гарній призтупиў Калинѣ
С тиха промовляє:

Чо ти туда блудна ходишь,
Люба красавице?
Чого глядят чорні очи
Блѣдне круглолице?
Чи близькій дім чи далекій.
Дорога бріднява
Як гляну па тя марнѣю
Миленька бѣлява!
Темна нічка бистра рѣчка,
Студен вихорѣ вѣє.
Занесу тя до домоньку
Грудь моя загрѣє.

* * *

Поглядає вѣдьма ўкосом,
Кплячи-сь посмѣхає
Очи вугльом ярим тлѣют...
К ньому промовляє:
„Горе тобѣ невдячнику!..
Загинешь марненько!
За про тебе клялам житьом
Кзісхло серденько,
Дни и ночи сльози лялам,
А за вѣрность мою
Мене-сь забиваў нещире
Лишиў сиротою!..
Присягаў передомною
А другую-сь любиў,
Я в сльозах ся розпливала
Ти з неў ся голубиў;

Лутше було не любити
    Ниж любовь зрацати! —
Горе тобѣ невдячнику
    Марне загибати! —
В бистрім Днѣстру глухо тихо
    Пѣсочок дрібненькій
На днѣ двір мій з воўнь прозристих
    Ясний, студененькій,
Пѣсок очи виѣдає
    В синій колобанѣ
Скучно там є и сумненько
    Тяжке горуванє;
Свѣтличенька без оконец,
    Сонце не загрѣє
Сама журю-ся собою
    Вѣтер не завѣє.
Заведу тя мій миленькій
    В тую свѣтличеньку,
Обійму тя, поцюлую,
    Пригорну к серденьку,
Постелю ти ладно гладко
    Пѣсочок дрібненькій,
Покладу ти під головку
    Та рѣнець бѣленькій.“ —
Вѣдьма чорними очами
    Скрізь серце прошила,
Свита рѣсно провѣвала
    Вся ватрою тлѣла,
Під неў земля ся рознала..
    И щезла клинучи; —

По верх поломѣнь палала
Сина клекотючи. —
Закрутиў-ся буйний вѣтер
На роздорожищи,
Клубит пѣску туманами
И кипит и свище,
И луч синий ясно сверкне,
Счезне, знов затлѣє,
Серед вихра забѣлѣє,
Ниє, маячѣє...
Глухий гоміи до окола
Хащѣ ся згинают,
И трѣскучий гром удариў
Граньцѣ-сь розсипают. —

* * *

Жулинови проканули
Слозоньки дрібненьки,
Стигло серце спечалене,
В роспуцѣ лютенькій —
Бе-ся в груди бѣлоў рукоў
И клипе собою,
И серденько промерзало,
Заплило крьвою.
„Ах Калино красавице,
Щире-сь мя любила!...
Гореж менѣ, вже-сь не моя
На що-сь мя лишила!

Куда зпила-сь в вир безвѣсти,
Де твоѣ слѣдоньки?
Там студено вельми темно,
Шептят червачоньки.
Ще зажди, на стиг верни-ся!.
Най вѣчне спращаю,
Ах возьми мене з собою
Най ся не лишаю!..
Та вже-ж я тя не прикличу,
За мене недбаєшь —
Та вже-ж я тя не приплачу, —
О менѣ не знаєшь —
Ніжки твоѣ скоропадні
Вже ледом застигли
Ручки твоѣ бѣленькіи
Вже угльом згорѣли,
Очка твоѣ чорненькіи
Вже пополовѣли
Губи твоѣ румяненьки
Уже посинѣии. —
Не будешь дрібними слови
К менѣ промовляти,
Нѣ бѣлими рученьками
К собѣ пригортати.

* * *

И Жулин замоук... думає,
Дрожи го пронимає

Нич не видит, нич не чує,
Жяльом прозябає. —
И роспука хапле ледом
Серце закрьвлене,
В головѣ ся зкрутило
Оченьками жене,
Розсмѣяў-ся глухо, дико
Схитаў головою..
Верг-ся в синий вир глубокій
В рѣку бистренькую.
И вир під ним роступиў-ся
До дна играючи,
И закипѣў пак по верха
Сильно воўнюючи —
Котили-ся каламутні
Воўнѣ берегами,
И вихорь гнаў споловѣле
Листє туманами —
А далеко черленіи
Луни розляли-ся,
А далеко чорнявіи
Хмари котили-ся

* * *

На розсвѣтѣ красит зоря
Та небо ясноє,
Котит-ся з за хмар золотих
Сонце черленоє,

И вже синий туман счезаў
З очеретів густих,
Буйний вѣтер проганяў-ся
По остепах пустих,
А по Днѣстру та два тѣла
В воўньох ся крутили
Разом Жулин и Калина
За руки-ся держѣли —
Внўнѣ верх них коломутні
Красні сукнѣ дерли
Виючи-ся баранами
Бѣлі боки терли. —
У Калини в рѣчи чясом
Усмѣх озіркаў-ся
Гарна була журна була,
Волос розсипаў-ся,
У Жулина лице сине,
Печаль Скопала-ся,
Зуби твердо ся затяли
И грудь надула-ся —
И винесли води тѣла
На рѣнець дрібненькій,
Замулені бѣлоў пѣноў
Як снѣжок бѣленькі.
Тут злетѣли ворон тучи
Лобами схитали. —
Тѣло зьобали Калини
Очи випивали. —
А Жулина не торкнули-ся,
З далека кружали —

Як над него надлетѣли
Падали, здихали, —
Бо закляла го Калина
Словами твердими
В ужа с свѣту не тиряти-ся
Вѣками вѣчними. —
Ворони го приодѣли
Чорними крилами
Вихрове го обкитили
Пѣску туманами
Аж верх него насипали
Могилу круглую
Що морогом не ўрастає
На память вѣчнўю. —

Далибор Вагилевичь.

О Л Е Н А.

казка.

Музика рѣзко від уха заграў, а бабто загудѣў, то в лад вибиваючи моторні дѣвчята аж піднимаў, а хоть ноги потомлені до круглого рвали-ся танка; гарні хлопцѣ в підкови до складу кресали, позираючи радосно кождий по своєй дѣвчинѣ; сваненьки з молодцями стиснувши-ся в кутку коло притѣчка хочь дрібненько но чястенько витрясали крупник из чарочки, недбаючи, собѣ радненьки, на старих своих доўговусих господарів на другім боцѣ в кутѣ коло скринѣ спорою мѣрою попиваючих. Було то весѣлечко. —

Гей, хлопцѣ, чи спите! щосте-ся позабували? кликнуў гожий дружбитонька з великою шоўком шитою хусткою у бока, досадним голосом, дѣвчята радіби гопцювали, а в вас якби душѣ нестало; махнуў шяпкою вѣнцем барвѣнковим стрійною, погладиў чорненькій хоть невеличкій вус,

розгорнуў волосѣчко у чола, глянуў по дѣвчятах, винѣс одную з калинового луга, напретиў музицѣ „або грай або гроші віддай, моргнуў на Юрця, и станули до шпаркого козачка.

Хоть з дерева листь упаў,
Морій половѣє,
Весѣлечко господь даў
Радо нам ся дѣє!

Юрцьо.

Хоть на дворѣ ніч темна
Гей, темна ночонька
В нас свѣтличенька ясна
Красні дѣвчятонька.

Дружва.

Сокіл в бѣлий двір влетѣў
К чорнои галоньцѣ.
Княжиненько наш приспѣў
К русій дѣвчиноньцѣ.

Юрцьо.

Путе! жваві хлопаки,
Ледѣники горні,
Витинайте гопаки
Хлопчята моторні.

Ба й свахи не дармовали, бо и ѣм не йно що всѣм разом саѵати коровай, ще и потаньцювати конче, шоб ся коровай вдаў красен, та ясним сонцем на столѣ засияў, тай добру долю принѣс; а Олена пишна княгиня, як русалочка гарна ще раз, вѣнком барвѣнковим золото-зеленим стрійна, ѣх веселій придивляла-сь охотѣ, та часто в лехкій коломийцѣ розковану русу косу на легкій кругом пускала вѣтер. —

Багь! и наш вдалий Василько приспѣў дарити нашу княгиню; хоть о пізній вечерѣ, но стане він за теє зо своѣми красними спѣваночками. „Що-сь ти нам сумний, тай сам; кажи, може яка лиха пригода!“.. Приступиў и старий батенько, сивий голубонько, та принѣс спорий кухоль горѣлки с медом: „Но, жвавий Козаче! бодай здоров буў!“ надпиў и подаў єму — „вѣдаў утомиў-єсь-ся, покрѣпи сили.“ —

Відобраў подяковаў, поставиў, втер лице, — тай стаў промовляти: „Вертаю из Дубровничь, булисмо у дворѣ, просити Пана Старостича на вѣсѣлє — він бачимо не дуже нам рад буў, схнюрпиў-ся, люто по нас глянуў, відвернуў-ся; но небавком знова промовиў солодко, вложиў Семенькови кілька талярцѣв ясних в жменю, обѣцяу прийти, тай відправиў але видко було по ним якую-сь нерадість. — Не встиглисмо

відойти може на двайцять кроків — „Семеньку!“ кликнуў, відчинивши оконце. — Семенько як стояў поскочиў ид дворови, „скакай, казаў менѣ, домѣў, я духом приспѣю.“ —

Уже зступаў-єм к долинѣ, маў-єм скрутити по за високу могилу Татарскую, оглянуўши-ся назад себе, взрѣў-єм, сила при вечерній мрацѣ доглянути льзя було, Семенька; спізнаў-єм го по легких ногах, спускати ся вискоком ко старому крутому шляхови, що то о ним так много старі повѣдают люди. — Куда єму шля, не знаю и не вгадаю; що-сь то лихого буде, лисиця мя перебѣгла, та й ворон на хрестѣ сѣм раз закракаў. — Але док житя ми стане не забуду того Козака з бандуркою и густокрутою бородою, котрою дакуда сивий кудаў-ся волос, як верг на мене чорним соколим оком, якби гранею мя обсипаў; — він тогди саме, колисмо ступили на поріг свѣтлицѣ у дворѣ кінчиў спѣванку тими словами:

— — — — з татарской неволи
Конець моєй пѣсни, конець и недоли. —

*

Сонце спочило — смеркло-ся — тиха мітьма насѣла тихі та ускі звори, вѣтер

буйний осѣнний метаў хмарами від верха до верха, и гнаў споловѣлим листьом з гір в темні роздоли, то знов під круту стремену, скриплячи голими гѣлями відвѣчной дубини мовь величаючи ся своєю лютостію, а ругаючи-сь з ѣх недуги; звѣрь шелепотѣў чагарами за жиром, чясами воўк голодом пертий дивими завиў голосами, перѣсті опеки, закляті над безвѣстями стояти, здавали-ся при настиглій нічній мрацѣ проживати, та своѣ мѣняти становища, проходячи-ся мовь нічні мари, — бо як то кажут „у страха великі очи. Смѣло ступаў відважний Семен по круглім грехотѣ, и по розметаних костьох, переступаў колоди підносячи високо ноги, и з притиска ѣх ставляў, щоб го яка мара не підбила; чорна пітьма го за очи хватала, скоро взрѣў тумани по корчьох, волосє му горою ся звело, кров ся стинала, а страх за серце якби мертвець зимною ймаў рукою, а не лзя казати, щоб не маў відвачи, бо ся не раз добре довело, — але з маленька чуваў о заклятих дѣвицях, о скамѣнѣлих лицарях о недоступленних про змиѣ райских птицях — то о одноких Татарах, людоѣдах, великанах, и о многих инчих лихих духах; — а скоро то всьо стануло на умѣ ройом (а чяс, ніч темна, и мѣстце, гори дебри и чагари по тому були)

то тогди и найсмѣльшому трусом ставати, — а Семен посмѣховуючий-ся на зазір воўка або медведя, при найменшім лопотѣ застигаў, бо то вѣдаў з лихим не с пирогами. —

Замаячѣло в далечинѣ гий ватроў широко розложенною; було то єму, що женьчикам в жаркім лѣтѣ вѣтрец холодненький — вдивиў-ся в ню цѣлою душею, а радість в єго души калиною зацвила-и втихомириў-ся дух єго, як природа по шайній тучі, и зрадовало-ся серце в ним вельми як колиби ясне лице своєй Олени взрѣў..... Затрѣщѣло корчами по сухим ломачю, та-й го переймило — скамѣнѣў — заголосило:

„з татарской неволи

Конец моѣй пѣсни конец и недоли, — прожиў, бо спізнаў Данилка, що го у дворѣ видѣў, що то так дико и люто як розбишака виглядаў, що то на обѣцянку Пана бути на весѣлю, к стѣнѣ по бѣсовски ся усмѣхнуў. — Утѣшиў-ся видячи єго, а зрадуваў-ся більше скоро ўчуў: „Одна нам дорога,“ стис го за руку и побратали-сь и разом в двійнѣ ступали кремѣнчатою стежкою під круту гору к високій ватрѣ. —

Підойшли на мѣстце. Семенько взрѣвши из за дуба кільканайцять бородачів при широко росложеним огни, нагапуў си дванайцять розбійників в казцѣ що вѣсѣльця

відрѣзали и пекли на рожни, наляк-ся, спинну-ся, анѣ кроком на перед, и мау-ся вертати. „Не страхай-са,“ промовиу Данилко, „не такий дѣдько страшний як го малюют — приступи, таце ти хрестянин не враг, не бисурман, лише бѣдний селянин. —

„Мабуть наш жвавий Бандуриста Данилко, озвало-ся кілька грубих голосів, несе він нам що-сь потѣшного; для него нема нѣ ворот, нѣ зелѣзних дверий“ — и поскочили в сторону, відкіль голос йшоу, привели обох згорнули-ся к Данилови всѣ питаючи яким свѣтом довершити ѣм гадку, бо Данилко николи на дармо не трудиу-ся — а радуючим-ся тамтим около Данилка, и попиваючих могорич на будучу добру справу, Семенько сумувау присмотруваючи-сь, тотим дивоглядам з укоса, то ручницям, то ясним топірцям стремлячим докола курища, то барильцѣ з горѣукою; однакож чястѣйше поглядау в чорний лѣс, чи не явит-ся яка стара стежка, вточи и спасти-ся. — Але наганиу си его побратим Данилко свого товариша, приступиу днему с кухльом: „Бодай здоров буу! тися нам знадобишь, не сумуй, зрадуешь-ся нинѣ а с тобою многі твоѣх сусѣд — пий на погибель врагам, так чинимо всѣ, так чинит и наш ватажко — От бачь! и він иде, пий,

а втѣшит-ся тобю.“ Але Семеневи недосоли було, взрѣўши его, и мало що кухля не ўпустиў — бо такого нѣ видау нѣ слихаў, нѣ видумати міг. — Стануў Медведюк піднебесною чорногорою, барки его у Бескидах камѣнь, дуб, его правиця, брови его як двѣ чорні хмари, а очи его з під тих хмар двѣ моўнѣ, а борода его ніч темна осѣнна, а голос его грім серед лѣта, а ступиў ногою земля стогнала, верг-ся на врага буй-туром валиў. — „Мовь, як-есь ся справиў.“ —

„Вѣдомо, думка Украѣнска и стѣну перебе“ озваў ся Данилко, — „бандуристою війшоў-ем у замок. Старец Дмитро (так го там зовут) шо мя впустиў, заглянуўши в мене бандурку, просиў мя насильно, абши ему заграў та заспѣваў — заспѣваў-ем ему вѣдому пѣсоньку о Татарех кінчивши святим Николаем, а заспѣваў-ем ему до серця, и полюбиў мя вельми, побратались-мо-ся, и завѣў-мя свтлицѣ замковой, хвалячи перед Паном бандурку мою и моѣ думки, а я рад тому буў. Доспѣвуючи пѣсню взрѣў-ем входячих того-тут молодця з другим, и просили Пана на вѣсѣля, обѣцяў-ся лиш видко було, якуюсь лиху гадку точиў в своѣй головѣ, („неўдась вражий сину“ думаў-ем собѣ) відспѣваў-ем — взяў таляра, тай пійшоў, и зустрѣў-ем старого Дмитра

ждаючого мене під дверми. Прохоцали-смося по обѣйстю замковім, старий своє, а я своє; він щось там билиниў о Татарах, а я тимчясом придивляўєм-ся; — від горбка стѣна найнижча, „тамтуда, казаў старий, наш Степанко не раз бѣгаў на вечерницѣ, а вертаў як кури другим опадом запѣли.“ — „Ваш Пан, мовлю до него, виберає-ся на вѣсѣлє.“ — „Правда до Семена, казаў конѣ сѣдлати, и що найжвавші хлопцѣ в цѣлім замку с собою бере, що-сь він на гадцѣ має ... він чясами дурѣє... а може, може лише погуляти. — Не жаль бо то и погуляти на таким весѣлечку, дѣвчят як звѣзд на небѣ, а всѣ красні; а найкрасча Олена сама молода, як сам мовляў; лице в неѣ як соненько ранком, а очи як зірнички перед досвѣтом, голосочок як звіночок, а ноги вѣтрец легонькій, а руки снѣжок бѣленький, а сама як—як—гарная ланя. — Ту старому язик по кутках бѣгаў, закуку рѣчиў-ся и здаваў-ся молоднѣти.“ — — „Годѣ! не теряймо чясу, не нам о тім бесѣдувати, озваў-ся силѣний ватажко, „на конѣ! — Ванько с шестома у замок, забери що нам ся здасть, а що не возьмешь разом з замком най огнем сяде! не много там труду буде, однакож доведется якяк справишь. — А ти Семене поведешь нас на вѣсѣля, потаньцюем з грабителями вражими синами. —

Розбѣгли-ся вѣтром по байракак за кіньми; огонь погас — грань меркотѣла — курище ся лишило — втихомирило-ся.

* * *

„Через густу враз дубину
Соколами молодцѣ,
„Ой заплачешь вражий сину
Як взришь ясні топірцѣ!“

загремѣло в далечинѣ — а голос дубровами високими розлягаў-ся верхами, тай заблудпў гомонем в чорних безвѣстьох, лише ще дудонь тряс землею тай знеміг, — и знов тихо и знов сумно, лише вѣтер ярами засковиче, тай ворони закрячут, радуючися на будучий жир. — Мрачно и тихо, бо поскакали ногами скоропадними за воўчими очами, — допали лазу край чорного лѣса. —

Гей! мабуть зорѣє! озваў-ся новобранець, гляньте!...

„Неглупе!“ загримѣў велит ватажко, Ванько зажег си скіпку. „ — — Аби видко було з погребів старі виточяти меди“ озваў-ся старий бородатий Бойчук, та глянуў на кухоль за ременем... „Тай наші, бодай здорові, червѣнцями-ся підкидают“ мовиў третий.... А Ватажко: „цитьте! дудонь — конѣ в байраки, — хлопцѣ за

дуби!.. Федь на чати; як взриш закрячешь — потягнѣт мусатами топірцѣ! потом тихо, щоб вас и муха не чула, бо!... не трава вам казати.“ — Напретиў та й ступиў у чагар. —

Не доўго ждали, тупот-ся змагаў, дерли конѣ аж земля стогнала! „кра-кра-кра!“... „хлопцѣ в лад!“ загомотѣў верховодник. — — Зазвонили топірцѣ та мечи, искри-ся посипали мовь з димнѣ, стерли-ся двѣ хмарѣ бючи моўнями по чорних воздухах, а Медведюк буй-туром верг-ся на супротивника, вибиў меч зо жменѣ, завинуў ясним топірцем, тай вигнаў вражу душу лукаву негідника щелиною в головѣ; приймиў з опалих поганих рук зорю на розсвѣтѣ, Оленочку гарную. Челядь граблива поборена, одна порубана друга повязана. —

„Семеньку, прийми твою віддапницю. Прискочиў Семенько в пояс склониў-ся, стис — го за колѣна, хотѣў промовити, подяковати, — лишь не ўдаў за про радість. — Приспѣў и дружба з молодими ледѣнями свойого села, гонячи возьмителя, але дѣло ўже довершеное зустрѣли. Уже Медведюк хотяй непрошений дружба скупиў княгиню мечем; а они ся вельми жальковали, що не лишено було ѣм нагрѣти грабителеви чуприни, стискали персти в твердий кулак.

тай затинали зубами. — „Ўже ми єму карку на нагнули аж на землю поклоном упаў, и вѣдаў не зведе-ся, аж мабуть на Осафатовой долинѣ; бачь, окаянник з весѣля голоден вертае та сиру землю ѣсть“ озваўся верховодник сильний, и потрутиў го ногою. —

А Семенько ся не тямиў з радости, пригортаў свою надѣю к собѣ, а она єго бѣлими обнимала руками, та румяноє цѣловала личко, аж ся ватажко мимохітне засмѣяў наголос. — Обоє приступили к ньому, и просили го: „Хотяй на годинку на крупничок, та на солодкій медок, та може де роздобудем якого талярця. — „А музика! тамто музика!“ перебиў дружба, „добре тот казаў, що му лихо в пальцьох сидит, так дрібненько мне козачка. — „Майте-ся гаразд! менѣ там не бути“ промовиў Медведюк тай відвернуў-ся. — „У вас перше пют, а потом танцюют, в нас навідвороть, перше танцюют а потому пют; а могоричь, в тім нашого Ванька голова, буде мѣд горѣўка, червѣнцѣ та талярцѣ, тай гарні пѣсоньки „була бесѣда вуса мого Бойчука. — „Хлотцѣ наконѣ, та до наших!“ кликнуў ватажко — тай счезли. —

Руслан Шашкевичь.

ПЕРЕ́ВОДИ.

а. Пѣснѣ народні Сербскіѣ.

ДѢВЧИНА А РИБА.

Дѣвчина край моря сидѣла,
Сама до себе так говорила:
„Ой! милий ти мій Боже!
Чи є що ширше над море?
Чи є що доўше над поле?
Чи є що швидче над коня?
Чи є що над мед солодше,
Чи є що над брата дорожче?
Риба д ней з води говорила:
„Дѣвчино! мало ти знаєшь! *)
Ширшоє небо над море,
Доўшоє море над поле,
Швидші суть над коня очи
Від меда солодший цўкорь,
Над брата дорожчий милий! —

Р. Ш.

---

*) Будало у Сербів, нат брат бисказаў дурненькій, дурноватий.

ДѢВЧИНА ДО РОЖИ.

Ах! моя водо студенная!
И моя роже румяная!
Чого-сь ти так рано процвила?
Не маю, комуб тя вчяхнути.
Вчянулабим тя неньцѣ,
Та неньки не маю;
Вчяхнулабим тя сестрицѣ,
Сестра ся віддала;
Вчяхнулабим тя братови
Братчик у війско пійшоў;
Вчяхнулабим тя милому,
Та миленькій далеко
За трома горами зеленими
За трома водами студеними. —

Р. Ш.

ПУСТА ДѢВЧИНА.

Дѣвчинонька водоў бродит,
Ноги ся бѣлѣют;
За неў ходит молод хлопець
Смѣє-ся, регоче:
Броди, броди дѣвчинонько,
Бодай мойоў була!
Коб а знала и вѣдала,
Що я твоя буду;

Молоком-бим ся вмивала
Щоби бѣла була —
Рожею-бим ся втерала,
Щоб румяна була;
Шоўком-бим ся вперезала
Щоби тонка була. —

Р. Ш.

ДѢВЧИНА ЛИЦЕ МИЮЧА.

Дѣвчина си личко умивала
И миючи к лицю говорила:
Коб я знала (личко моє личко!)
Що тя старий буде цюловати,
Пішла-би я горою зеленоў,
Весь полин-бим по горѣ зібрала,
Изнего-бим воду вицѣдила,
Мила-бим тя нею в кождий ранок;
Як стар поцѣлує, щоби-сь гіркє було. —
А коб знала (личко моє личко)!
Що тя молод буде цюловати;
Пішла-би я у зѣльник зелений,
Всю би рожу в зѣльнику зібрала,
Пак би з неѣ вицѣдила воду,
Мила-бим тя нею що заранє;
Щоб як поцюлує молодому пахло,
Щоб му пахло и миленькє було —

Волю з молодим по горах ходити,
Як зо старим по бѣлому двору;
Волю з молодим на камени спати,
Як зо старим на мягеньким шоўку.

Р. Ш.

АНГЕЛЧИНІ ВОРОТА.

Високо ся сокіл вивиў —
Висшѣ городу ворота;
Воротарка там Ангелка,
Сонцем голову завила,
Мѣсяцьом ся вперезала
И звѣздами затикала. —

Р. Ш.

ЗНАТЕЛЬ.

Ой дѣвчино, ой Милена!
Сѣдай менѣ край колѣна;
Най ся люди не дивуют,
И ми знаем де цюлуют:
Межи очи удовицѣ,
А дѣвчата межи цицѣ.

Руслан Шашкевич.

ТРИ ТУЗЬ.

Соловѣй пташина
Усѣм спокій дала;
Минѣ молодому
Три тузѣ задала:
Ой перва ми туга
На моѣм серденьку,
Шо мя молодого
Ненька не женила;
А друга ми туга
На моѣм серденьку,
Шо мій ворон коник
Підо мноў не грає;
А третя ми туга
На моѣм серденьку
Шо ся моя мила
На мя розсердила.
Копайте ми яму
На полѣ широким,
Двѣ стопѣ широку,
Доўгу на чотире.
Вижче головоньки
Рожу посадѣте,
А нижче ніжочок
Воду испустѣте.
Як молод перейде,
Най ся затикає;

Як старий перейде
Най ся прохолодит.

Я. Г.

СМЕРТЬ МИЛИХ.

Двоє милих щире ся любило,
При одній ся водицѣ ўмивали,
В один рушник личко утирали.
Лѣтенько минає, а нѣхто не знає —
А на друге лѣто усѣ ся дізнали,
Дізнали-ся и отець и мати,
Мати не дасть, шоб ѣм ся любити,
Розлучила дороге и миле. —
Милий милой через звѣзду каже:
Умри мила вечер у суботу,
А я молод рано у недѣлю. —
Шо сказали тоте и ўчинили:
Вмерла мила вечер у суботу,
Вмер миленькій рано у недѣлю.
Поховали одно близь другого
А скрізь семлю руки ѣм злучили,
В руки дали яблука зелені;
Мало часу потому минуло,
А над милим росте яль зелена,
Над милою роженька румяна;
Обвила-ся рожа на ялицѣ,
Як шоўк мяхкий коло красних цвѣтів.

Ярослав Головацкій.

---

6. Из Ческоѣ

КОРОЛЬОДВОРСКОЙ РУКОПИСИ.

К И Т И Ц Я.

Вѣе вѣтронько з лѣсів князевих,
бѣжит миленька ко потоку.
В ковані вѣдра черпле водицю,
водою к дѣвѣ плине китиця,
Кита пахнюща з рож и фіяўків,
яла-ся дѣва киту ловити,
пала, ой! впала в студену воду.
Кобих вѣдала китице красна
хто тя в порхоньку насадиў землю
тому-бих дала золотий перстень.
Кобих вѣдала китице красна
хто тебе ликом звязаў мяченьким,
тому-бих дала з коси єглицю;
Кобих вѣдала китице кразна
хто тя студенноў пустиў водицеў,
тому-бих дала вѣнец з головки.

Р. Ш.

ОЛѢНЬ.

Бѣгаў Олѣнь по горах,
скакаў сторонами
по горах по долинах
красні пароги носиў.
Красними парогами
густий лѣс продираў;
по лѣсѣ скакаў
легкими ногами.
Ой, тут молодец хоцуваў по горах!
долинами ходиў в люті боѣ,
горду зброю на собѣ носиў;
твердоў збройоў глоти врагів розбиваў.
Нѣт вже молодця у горах!
Поскочиў нань люто лестний враг
заскалиў очи злобоў розжарені
вдариў тяжким молотом в груди,
застогнали мутно лѣси жалостиві
з молодця випер душу душицю.
Се-ся вилетѣла красним тяглим горлом
з горла красними устами.
Ой тут лежит, тепла кровь
тече за душею, що злинула,
сира земля тьє кровцю горячу. —
В кождій дѣвѣ жялосливе сердце. —
Лежит ледѣнь у земли холодній,
на ледѣню росте дубец, дуб
росклада-єсь в суки ширше й ширше.

Ходит Олѣнь с красними рогами
скаче на ногах на шпарких,
горѣ в листьє спинат тонкє горло.
Злѣтают-ся тоўпи бистрих кругавцѣв
зо всього лѣса тут на тѣнний дуб
усѣ покракуют на дубѣ:
„Паў молодец злобою врага.“
Всѣ дѣви плакали молодця.

Р. Ш.

ЛИШЕНА.

Ах, ви лѣси т'маві лѣси
лѣси милетиньскі!
Чом ви ся зеленѣєте
зимѣ лѣтѣ рівні?
Рада-бим я не плакала
не нудила сердцьом,
но скажѣте добрі люде
хтоб озьде не плакаў.
Де мій батько, батько милий,
загребаний в ямѣ.
Де моя мати добра мати,
трава на нѣй росте.
Нѣ ми брата, анѣ сестри,
милого ми взяли! —

Р. Ш.

ЗАЗУЛЯ.

В ширим полѣ дубец стоѣт,
на дубѣ зазулиця,
заковала, заплакала,
що не всѣгда яро.
Якби стигло житце в полѣ;
слиб яро всѣгда було?
як яблуко в садѣ стигло,
слиб лѣто всѣгда було? —
Якби мерг у стозѣ колос,
слиб осѣнь всѣгда була
якби дѣвѣ тяжко було
слиб сама всѣгда була. —

Руслан Шашкевичь.

С Т А Р И Н А.

СТАРИНА є то пѣснь хороша звеняча, що різним способом в нашѣ часи загомонює, що різним настройом озиває-ся з передвѣка до нас — и раз тихим миленьким голосом промовляє, обнимає солодким чувством сердця, а з нова піднимає величною силою душу, чудує казаў-бись надприродними дѣлами ум послѣдних, — то знова залебедит тужно, плачем голубиним дѣдів розплакує сини — то знова обвѣвує потѣхою и радощи в сердця нагортає, а в душах зводит святую почесть покійним праотцям. — Старина є то великій образ, є то зерка. ло як вода чистоє в котрім незмущенное являє-ся лице столѣтей. Там тобѣ внуче глянути, а взришь, як твоѣ отци, твоѣ дѣди жили, що дѣяли, що ѣх веселило, радувало, а що печалило, акоє сонце межи ними сияло, як думали, яким духом обнимали природу, охрестности, свѣт цѣлий, ским ся стирали, и як се на них дѣлало, який ѣх свѣт внутренний, а який зверхний, що ѣх надѣляло до сильного дѣяня, а що ѣм силу віднимало, який ѣх язик, яка бесѣда, яка ѣх душа, якє сердце — словом, якими хотѣли перед тобою явити-ся, и що по тобѣ ждали. —

Сесе всьо для нас не бридня. Чужина нас займає, чомужби нашина не прилягла до сердця, не промовила до душ наших

сильним словом. — Окрухи, ба великі кусне сего образа, сего чудного зеркала придержали-сь до нинѣ, переховали-сь по церквах, по манастирьских книжницьох, по честних священниках, по пѣснолюбних дяках, нещоби и під низкими стрѣхами, по сановитих господарах, — которе вони честят, и переховуют мовь святий подарок з неба. — Сукромі голоси бринят по всей Руси (то пѣснеў, то казкоў, то небилицею, то поведѣнкою, то приповѣдкою, то заганкою, то обрядом и м. и) лишь ѣх скликати в одно, а стане пѣснь велика, доўга, безконечна, що цѣлим свѣтом загуде, що сильно розгремит славу передних и нинѣшних лѣт всього народа. —

Знайшли-сь многоучені мужеве, (лишь ѣх це годѣ на так великое дѣло) що занимают-ся хотячи згорнути тоту неувядаему красоту передвѣцьку. — Честь и поўна подяка не мине ѣх; коб лишь не далеко відсували радость нашу, и що скорше дали нам госновати-ся тим, що придбали своѣми трудами. —

Руслан Шашкевичь.

Лѣтай, лѣтай сивий орле по глубокой долинѣ!
Засилают Ляхи листи по всей Украѣнѣ.
Живѣт, живѣт Украѣнцѣ не бійтесь ничого
Повѣшано в Пятигорах Козаченьків много!
Мрѣє мрѣє ясен мѣсяць, а в недѣлю рано
У сотника Авлевенчика Авлаврѣна Козаків повязано. —
Отаман-же з Савулою пана Рейментара просят,
А до Бога жалібненько своѣ руки зносят:
Визволь-же нас, милий Боже, а с тоєй неволѣ!
А пан Рейментар ѣм отказу-є:
У мѣєте скурвисинове Поляків воєвати,
Да ўжеж-то вам потреба в Пятигорах погибати.
Щебетаў-же соловѣєнько різними голосами,
Да вмили-ся Козаченьки дрібними сльозами:
А не слухати було Заяця, миліѣ братя!
Бѣгаў, бѣгаў Заяць теперь у сѣть упаў,
Не єден-же Козак добрий через него пропаў!
А вдарено в Бѣлій-Церквѣ з грозноѣ гармати,
Та заплакала не єдная козацькая мати.
А вдарено у Києвѣ з грозноѣ рушницѣ,
Там заплакали за Козаченьком рідніѣ сестрицѣ;

А витягнен в Пятигорах из тугого лука
Да ўже-ж пане Рейментару е тобою розлука.

Кляла Цариця, вельможна Панѣ,
Чорное море проклинала:
Бодай-же море не процвитало,
Вѣчними часи висихало!
Да що мого синка єдиничика,
Єдиничика у себе взяло! —
Циби я войску не заплатила
Червоними золотими,
Да бѣленькими талярами?
Ци би я войска неприодѣла
Червоною китайкою
За услугу козацкую? —
А в недѣленьку пораненьку
Збирали-ся громадоньки
До козацкоѣ порадоньки. —
Стали ради додавати,
Одколь Варни доставати,
И всѣх Турків в ней забрати?
Ой ци с поля, цили з моря
Цили с тоѣ рѣчки невелички? — —
Послали посла як під Варну. —
Поймаў-же посев турчанина,
Старенького ворожбита;
Стали его випитовати:
Одколь Варни доставати?

Ой ци с поля, ци из моря,
Ци из тоѣ рѣчки невелички? —
Анѣ с поля, анѣ з моря,
Ино с тоѣ рѣчки невелички! — —
А в недѣленьку пораненьку
Бѣгут, пливут човенцями,
Поблескуют весолцями, —
Вдарили разом с самопалов,
Седми пядес.... от запалов,
Як полсодкою из гармати. —
Стали усѣ Козаки до ней ся добувати,
Стали Турки нарѣкати. —
Стали Варни доставати,
Стали Турки утѣкати,
Тую рѣчку проклинати:
Бодай рѣчка не процвитала!
Вѣчними часи висихала,
Що нас Турків в себе взяла! — —
Була Варна здавна славна,
Славнѣишіѣ Козаченьки,
Що тоѣ Варни мѣста достали,
А в ней Турків забрали. —

Казаў ми батенько пігнати кози
В зелену дуброву в густіѣ лози,
Кричала лаяла дѣдчая мати
Збудила з свѣтаня не дала спати,
За снуў я так крѣпко спаў три годинѣ

А все-ж то матенько з дѣдчой причини,
Під веду голову продру очоньки
Обачу, що не маш моєй козоньки.
Бѣгаю по лѣсѣ сюда не туда,
Назад ся вертаю не знаю куда.
Оглянь-ся, и бѣгу прудко до лѣса
Ци єй не зѣли волки до бѣса?
Бѣгаю по лѣсѣ собою нуцу
Щось лежит под садом з далека вижу
Обачу и з близька дѣвчину спячу,
Не смѣю збудити тільки не плачу.
И стисну дѣвчинѣ бѣлѣ ручоньки,
Оглянет-ся отворит чорні очоньки,
Кричала лаяла я не лякаў-ся
Най-же оченка на цюльоваў-ся. —

А се я панъ ленко староста Зоудечовьскій, свѣдчю сімъ своимъ лістомъ каждомоу добромоу кто коли нань оузрить, іли хто колі єго оуслышить чтоучи, Комоужъ то єго боуде потребно; Аже єсми розъѣхали граніцю межи паномъ юрковьскімъ, и паномъ ивашкомъ борыніцкимъ межі острова и дроховічь, и закопы єсмо закопалі вѣчныи. А имають пана юрковьского люді изь острова ись юкшовець имають дрыва роубаті, але не паствіті, ані свінеі оупоущаті оу лѣсь. А закопы копалі панъ михалъ малеховьскій, панъ григорь бартошовьскій а слуга мой илко. А при томь свѣдці былі, панъ дмитрь ролчьковічь, а панъ петръ цебровьскій, а панъ янъ зоубрьскій, а панъ куліковьскій, а панъ сенько процевічь, а панъ татомирь баліцкій, а иныхь прі томь досыть добрыхь было. А к семоу листу приложіли єсмо свою (пе) чать подь лѣты рождества христова ҂а лѣть и ѹ лѣть к҃ д҃ го лѣта. — (1424.)

Примѣтка. Сей лист списан на пергаменѣ; у спода привѣшена печать воскова надисована лѣтами и затерта.

КОРОТКА ВѢДОМОСТЬ

о рукописах Славянских и Руских находящих ся в книжници Монастиря Св Василія Вел. у Львовѣ. —

1. Біблія старого завѣта — в лист — 7038 листів, без початку и кінця, писаў Дмитро из Зѣнкова Писарчик (може Сѣнків в Чортківским) лѣта 1576 и пізнѣйче, як на 5037 листѣ читаємо. — Переведена на рускій язик (однак дуже мѣшаний за Славянским) просто из Єврейского. —

2. Євангеліє в 8цѣ, 193 листів из кінця XVI столѣтя — оправлене в черлений аксамит зо золоченими гранями.

3. Дѣянія Св. Апостол в лист — 385 листів. — На 21 листѣ образ Св. Євангелисти Луки — не старша книга ся як с кінця XVI столѣтя. —

4. Служебник — и Толкованіе св. Служби в 4цѣ, 161 листів без початку и кінця.

5. Служебник т. є служба Божа Св. Іоанна Злат., Василія Вел. и Преждесвященна, в 4цѣ, 94 листів — першого листа и конечних недостає — видит ся бути из кінця XV столѣтя. —

6. Евхологіон или Требник в 4цѣ, 128 листів, без початку и кінця. —

7. Пролог, житія Святих уложені послѣ мѣсяцослова на всяк день, від мѣсяця Марта до Августа — в лист 482 листів. —

8. Синаксарь (Поученія для Иноков и мірских) в лист, 499 листів — 1 до 10го листа Предисловіе и Оглавленіе. — Поученій (Словес) 63. — Писаў сю книгу (як на 14тім листѣ и послѣдних пише) Архидіякон Васіян Уставник Уневскій 1601 года. —

9. Пролог (житія св.) від мѣсяця Септемврія до Февраля — в лист, 422 листів — на кінци увага, шо списан сей Пролог лѣта 1518 (7026), а дарований до Унява Монастира Антоніем Епіскопом Перемиским и Самборским (7093) 1535.

10. Пролог — без початку и кінця — починає ся від послѣдних день Априля, а канець на остатнім Августа, в лист 196 листів.

11. Пролог, від мѣсяця Марта до Августа — в 4цѣ, 364 листів — при греческим назвищѣ мѣсяцѣв є и руське: Марот рекомий Сухій Марец, Април рек. Березень, Май рек. Травень, Іюн рек. Травень, Іюл рек. Липец, Август рек. Зарень. —

12. Пролог (списан в два стоўпи)

від Сентября до Декабря (sic) в лист, 455 лист. першій лист и конець видертий — на 25 лист. стоѣт год 1646, а на 38 и дальших, шо ся книга дана „з ласки пана Евстафія Жерембица Мултанина мещанина и обивателя Львовского до Монастира Задаровского храму Св. Преп. Парасковеи и проч. —

13. Пролог, від Септемврія до початку Априля в лист, 408 л. написан 1713 года, в двох стоупах. Окрім греческой назви декуда и руська: Септемв. рек. Руин, Декемвр. рек. Студинец, Генварь рек. Просинець, Февруарій або Февраль рек. Сѣчень. Март рек. Сухій, Априль рек. Березень. —

14. В книжцѣ єдній в лист на 188 листах Сербляном писаній, я то пізнати из слов: се, те мѣсто: ся, тя, паметь, єзик, месо мѣсто: память, язык, мясо, наслѣдні рѣчи: лист 1 до 104. Ѳеофилакта Архіепіскопа Блъгарскаго (sic) Толкованіе Евангелія Св. Матѳея. 105—113. Св. Іоанна Злат. слово о соуєтній жизни сеи о оусьпших. 114—130. Св. Ефрема: о соудѣ и о любви и о покааній — (відси до кінця скорописю) 131—157. Аѳанасія Архіепіскопа Александр. к Андіоху кнезу. 158—164. Житіе Св. Барлаама и Іосафата (тут кілька листів видертих) 165—188. Паметь и житіє блаженаго оучителя нашего Костан-

типа философа, пръваго наставника Словеньскому єзыку (конець видертий.) —

15. Житія Святих сих (в лист) 1—99. Леонтія Черноризца повѣсть житію и чюдесам Св. Еппа Григорія. 100—144. Леонтія Еппа Неополѣ Кипрскаго острова о останцѣ жития Св. Ар. Еппа Александрійскаго Іоанна Милостиваго. 145—185. Житіє Св. Григорія Двоєсловца. 186—172. Аѳанасія Вел. Патр. Алекс. слово оглавлено к заповѣдем Божиим. — Також Сербскій писаў видно из слов. девето, чедо, се, мѣсто девято, чадо, ся. —

16. Книги Св. Кирилла Архіепископа Іерусалимскаго — Поученія о Тайнах и инч. в лист 142. листів. —

17. Книги Св. Іоанна Дамаскина в лист, листів 286 — язик дуже зрущений. —

18. Собраніе божеств. слов (бесѣди церковн.) Св. Іоанна Злат. и инних различних словес в лист, 500 листів, писаное в лѣто 1567 (як на л. 43 и посл. стоѣт). при короли польским Жигмонтовичу Августу, и при Еппи Премиском и Самбор. Антоніи Радиловском, при Старостѣ Премиск. Іорданѣ Спитку пану Краховск. рукою Гаврилца сина Романова, ремесла Гарбарского на предмѣстю Львовским

(в Перемишли) и записане до церкви Св. Георгія. —

19. Поученія (в розговорах души с тѣлом) в лист, листів 210. —

20. Книга влист содержаща: л. 1—8. О молчаніи и безмолвіи и тихом житіи, еже составлятіся могущу прежде всего: от ошаянія языка и кротость сердца. 9—10. Сказаніє главизнам настоящей книги. 11—218. Св. Ісаака Сирина постника и отшелника бывшаго Еппа града Киневія словеса постническа (91. словес) Відси скорописю. 219—266. Нила Кавасиа краткоє толкованіє на божест. Литургію. 267—291. Максима Мниха о церковнои Мистагогіи. 292—318. Св. отца нашего Германа Ар. Еппа Костантина града церковн. вещей созерцаніє и тайноє разумѣніє. 319—365. Толк. и изясн. Св. Литург. 366—384. Память и житіє блажен. учителя нашего Костантина философа перваго наставника роду россійскому и всему языку словенскому списано из биліотеки хилиндарской лаври Сербской. 385—412. Житіє блаженнаго Антон. Вел. написано св. Аѳанасіем Ар. Еппом Алекс. —

21. Єфрема Сирина Поученія к братіи, 120 Поуч. в лист, 275 листів. —

22. Правила церковная (Кормчая книга) в лист, 403 листів, содержає: 1—11 Оглавленіє. 12—30. Св. Апостол правила.

31—153. О Св. Соборах. 154—177. Св. Василія Вел. от посланія иже ко Афилохію Еппу Иконійскому и ко Діодору и ко иннѣм нѣкых посланій правила. 178. Св. Васил. о бремени съгрѣшающих правил 26. 179. — От книг божеств. повелѣніи божественныя кончини и Оустиніяна (sic) Царя различн. заповѣди. — 206 — О законах Богом даных Мойсеєви. 211. Толкованіе божест. Служби. 224. — Толк. о апост. соборн. церквѣ. 241 — Посланіа Патріархов и Еппов. 249 — Сказаніе 12 Апостол о Латинѣ и о прѣсноцѣх. 282 — К Ар. Еппу Римскому от Іоанна Митропол. Рускаго о опрѣсноцѣх. *) 289 — О Ѳрянцѣх и прочіих Латинѣх. 291. — Блажен. Епифанія Еппа Кипрійск. повѣсть о єресѣх. 319. — Правила великих и малих Соборов. 353. — Іоанна Митропол. Рускаго нареченнаго пророка Хрістова написавшаго правило церковное от св. книгь в кратцѣ Іакову чръноризцу **) 363. — Правила Кирилла Митроп Рускаго, и съшедших ся Еппь Далмата Новогородскаго, Игнатіа Ростовского, Ѳеогноста Переяславскаго, Симеона Полотскаго на поставленіе Еппа Серапиона Володымерь-

*) Іоанн III. Митроп. Києвскій и всея Руси помер 1166.

**) Іоанн II. Митр. Києв. від 1080 до 1089.

скаго. *) — 386 — Илія Новогородскый Ар. Еппь исправиль съ бѣлогородскымь Еппом. — 388 — Правило Максима Митроп. Рускаго. — 396 — Правило о церковных людех и о десятинах и о мѣрилѣх градских и о судѣх Епископьских. **)

23. Съчиненіе по съставѣх объятіих въсѣх винь сщенных и божест. правиль потроуждено же вь коупѣ и сложено, иже вь сщенноинокых послѣдніим Матѳіомь в лист, 328 листів. — На остатнім листѣ написано: Іс. Александр воєвода бжією млстію гспдар въсеи Молдовлахіискои земли оже блгопроизволих гсдвами нашим блгим произволеніем чстим и свѣтлим срдцем и послахом сію книгу рекомаа (sic) правила великаа стих оць въселенских Православиному кнѣзу (sic) и великомоу царю вьсея великія Русія Иваноу Василіевичу в лѣто 1561. септемврія мца 18.

24. Правила церковная в лист, содержає в собѣ. 1—15. Правила Аностолская. 16—121. О седми Соборах вселенских 122—140. Св. Василія Вел. посланіе к Ам-

---

*) Кирилл II. буў Митроп. Киев. и всея Руси 1250—1282. Собор сей буў Киевѣ 1274. —

**) Сіѣ закони даў Св. Владимір Вел. Кн. Киевскій — зрівнай Карамзина Ист. гос. рос. Т. I. Примѣч. стор. 200 и Rakowieckiego Prawda Ruska Tom. I. str. 117.

филохію и Діодору. 141—161. Заповѣди Устиніана Царя. 162—166. Избраніе от закона Богом даннаго Мойсеєви. — 167—198. Толкованіе бож. служби — о св. апостолстѣй церквѣ — о соєдиненіи и проч. 199. Посланія Патріархов и Епископ. 207. Сказаніе 12 Апостол о Латинѣ и о опрѣсноцѣх. 245. О єресѣх всѣх. — 270—286. Въпросы и отвѣти о брацѣх беззаконним — 5 листів Сказаніє главам содержащим ся всей книзѣ.

При декотрих книгах находятся примѣтки и уваги Високоученного Іеромонаха Модеста Гриневецкого — котрі колись в ширшій росправѣ помѣстити гадаю. —

Ярослав Готовацкій.

РУСКОЄ ВЕСЬЛЄ описаное через І. Лозѣньского в Перемишли — в типографіи владичній гр. кат. 1835.

Велика и всехвяльна була гадка писателя сего дѣла, згорнути ладканя, привести ѣх в лад, и приложити к ним опис обрядів весѣльних народа руского. Путрудиў-ся писатель не мало, заким ѣх з помеж народа, з вѣчноѣ казаў-бись нетямки двиг, також з других писателѣв виняў и всякую пѣснь на єя питомим постановиў мѣстци. *) Лишь жальковати-ся, що ще и половини всѣх обрядів и пѣсень по всей Руси спѣваємих не зібраў — лишь доганочка, що не ветрѣчаєм в сей книжцѣ того, чогосмо ждали, и чого при зберцѣ народних пѣсень не льза забувати. — К чемуби нам придались зберки народних, перед всѣма обрядових пѣсень, з якого станища нам ся

*) Шкода, що П. Л. не госновау-ся многоцѣнним дѣлом Г. Дмитра Бантиш-Каменского: Исторія Малой Россіи, — Моск. 1830. — Часть. III.

присмотрувати на них и самся присмотрюваў, як давні тиѣ пѣсни и обряди, и про що доси не зветочѣли и не перего монѣли, котрі передвѣцькі а котрі нинѣшні, яка в них всѣх разом мисль; що там дѣют князѣ, княгинѣ, бояри. хоругви, коровай, кудерне деревце в ним, золотокуючі ковальчики, що косу росковуют, єдамашки, паволока, посаг, хлѣб и сіль, козаки, скупини, и много єнчого; — на останок о папѣвѣ и складѣ пѣсень весѣльних, чим відличают-ся від думок, чабарашок, шумок, коломийок, и єнчих пѣсень руских? — о сем всѣм нѣ слѣду; писатель бѣля того тозлеґонька незнакомо перемчяў, або моўчки цѣло мимолишиў. — Язик и правопись в сесѣм хорошім дѣлѣ, (не мовлю в пѣсньох) перший мало а вторая цѣло, не рускі. Велично красні дѣви (ладканя); прибраў в лахмате не наське переплѣў красні пахнющі цвѣти терниноў и бодлаками, нарядиў чужі мисли и слока нагинками рускими, и поставиў на ѣх причолку дивогляди Księdz, największy, seudzia łasno, starościny, choronży, źridło, и аще дуже много єнчих, що истинного Русина ужесают.

Найбільшою обманою, ба неспрощенним грѣхом в сем дѣлѣ є, що писатель відвегши Азбуку питому рускую, приняў букви ляцькіѣ, котрі цѣло не пристают

к нашому язикови.*) Чи годит-ся безчестити святиню? чи годит-ся потручати ногою сивенького старця, що ся нами від молодости нашой опѣкувау, заступаў від бури, хорониў перед жегущим огнем, придаржуваў душу в тлѣннім тѣлѣ? Чи годит-ся відвергати Азбуку святого Кирилла любомудрця високоумного, многоученного, що ся так добре вдивиў в язик славлянскій, що бистрим соколовим оком проймиў го на вскрізь, що сильним думающим духом обняў всѣ голоси величного звенящого язика Славлян, а знаючи добре, що ѣх нѣ греческими нѣ римскими буквами не льза писати, яў-ся подати нам су кромі знаки, писменні сотворити Азбуку народно-славляньскую, и звѣў дѣло піднебесное, с котрим кромѣ греческой и латиньской нѣ одна травопись з помеж тая многа язиків рімнѣ придержати нездужат? — Лишиў-ся тот подарок сего великого мужа святим найчестнѣйшим, найдорожчим спадком, котрого нам всѣ завидуют, котрий нас перед веським прославляє свѣтом, до кото-

*) Глянь народолюбивий читателю: Odpowied na zdanie o wprowadzeniu Abecadła polskiego do pismiennictwa ruskiego (Г. Левѣцкого) w Przemyslu 1835. — Азбука і Abecadło — (Uwagi nad rosprawa) O wprowadzeniu Abecadła polskiego do pismiennictwa ruskiego — tamże 1836. —

рого наші дѣди цѣлим сердцьом прилѣгали, неугасимою милостію обнимали, вѣчнодбаючим оком стерегли, и питомими грудьми заступали. — И чиж можно було инакше? Азбука святого кирила була нам небесною, незборимою твердею перед довершенним знидѣньом, була найкрѣплѣсчим стоўпом, несхолибимою скалою, на котрій Русь святая через тілько столѣтей люто печалена, крепко стояла. — Е то дѣва райская звѣздострійна озорена добродѣйною силою, що нас теплим солоденьким дохом овѣвує; єѣ то чудне дѣло, що ми доси СУСИМАМИ! —

Обсяг сей книжочки.

	стор.
Передслівє	III.
Пѣснѣ народні.	
Передговор к народн. пѣсням .	IX.
I. Думи и Думки	21
II. Обрядові пѣснѣ	
А. Колядки.	36
Б. Гагілки	42
В. Ладканя	45
Складаня.	
Згадка	61
Погоня	65
Два вѣночки	68
Роспука	70
Беснівка	71
Мадей	72
Туга за милою	76
Сумрак вечерний	78
Жулин и калина, казка . , .	79
Олена, казка	89
Переводи.	
а. Пѣснѣ народні сербскі:	
Дѣвчина а риба	103
Дѣвчина до рожи	104
Пуста дѣвчина	—

Дѣвчина лице миюча . . . 105
Ангелчиві ворота 106
Знатель . . . . . —
Три тузѣ 107
Смерть милих 108
6. Из корольодвірской рукописи:
Китиця 109
Олѣнь 110
Лишена 111
Зазуля 112
Старина:
Передговор к Старинѣ . . 115
Пѣснѣ зо староѣ руѣописи . . 117
Розмеже Острова и Дроховичь, з образцем 121
Вѣдомость о рукописах Слав. и руск. прижницѣ Монас. св. Вас. у Львовѣ . . 122
Мисль о руским весѣлю описаним через Лозѣньского . . 130